

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXVII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

Ára: 500 Ft

2020. FEBRUÁR

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös jász-kun redempcióra utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták régi kiváltságjogaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Nyílzápor. A Pusztai Rókák Hagyományörző Egyesület, Karcag

Fotó: Nagy Imre

TARTALOM

Emlékezés régi jászberényi tanárokra XVII.	2–7. oldal
P. Tamás Gergely Alajos 105 éve született a József Nádor Gimnázium dalos kedvű ferences növendéke	7–9. oldal
100 éve halt meg Hegyfok Kabos, a meteorológiai tudomány hírneves személyisége	10–11. oldal
Tótoktól tótokra	11. oldal
VERSELŐ JÁSZOK	11. oldal
Báró Bánffy Dezső miniszterelnök jászberényi díszpolgári kinevezésének politikai bonyodalmai a millenniumi években	12–14. oldal
EMLEKEINK SUBLÓTTJÁBÓL Kunszentmiklós öreg hídja, ha mesélni tudna... ..	14–15. oldal
KÉPES RIPIORT a szanki Kiskun emlékhelyről	16–17. oldal
Jász-kun Kapitányok Tanácsa Szankon	18–19. oldal

A ferencesek és a Tanácsköztársaság diktatúrája Jászberényben. Miről tanúskodnak a Historia Domus lapjai 1918–1922 között?	19–21. oldal
Új könyv a Jászság 1919-es történetéről	21. oldal
Lacházi csárdatörténelem	22–24. oldal
Előfizetési felhívás	24. oldal
Búcsú Faragó László Tanár Úrtól (1932–2020)	25. oldal
Ladányinak a füstje, Szentgyörgynek a fütyje	26. oldal
Pusztai Gabriella: Az agyag művésze	27. oldal
Bozsik Kálmán kunszentmártoni fazekasmester VISSZATEKINTŐ – Szomszédoló	28. oldal
Betlehemi jászokkiállítás Lajosmizsén	28. oldal
KÉPES RIPIORT a jászokkiállításról Suba Bea fotóival	29. oldal
A nagy-kun kapitány jelenti	30–31. oldal
Népfőiskolai hírek	32. oldal
Régimódi történet	32. oldal

Emlékezés régi jászberényi tanárookra XVII.

A gimnáziumok régen is nagy hangsúlyt fektettek a művészeti nevelésre. Rendkívüli kötelező tárgyként többek között éneket, zenét tanítottak a jászberényi főgimnáziumban is. Ebben az írásomban olyan pedagógusra emlékezem, aki 30 évig volt a József nádor

képzés történetét feldolgozó írásban. A tanítói oklevelét 1903-ban itt szerezte meg.

A diploma kézhez vétele után, 19 éves korában már Nagykátán tanított az Epresi iskolában. Az Epresi iskolának az 1903-as év volt az első tanítási éve.

Szentkúti Iskola a Kovács (ma Kossuth) utca és a Mária utca sarkán

gimnázium ének-zene tanára és 52 évig a Barátok templomának a kántora. Ő volt **Kertész Károly kántortanító**. Kiderült, hogy unokái, dédunokái közül többeket ismerek, s köszönöm az íráshoz tőlük kapott segítséget.

Kertész Károly Menyhért (1884-1960) Jászberényben született 1884. május 7-én, tősgyökeres jászberényi családba érkezett. Édesapja Kertész Ágoston Gusztáv római katolikus néptanító, édesanyja Visnyovszky Erzsébet.

1894/95-ben a jászberényi főgimnázium tanulója lett, de csak az első négy osztályt járta itt. Ez idő alatt énekből mindig a legjobb jegyet, az egyest kapta, más tantárgyakból változó érdemjegyei voltak. Ötödik osztálytól – azt gondolom – már az Egri Tanítóképzőben tanult.

Az egri tanítóképző középfokú intézmény volt, hiszen „az egész országban az elemi (általános) iskolák alsó tagozatának tanítóit középfokú intézményekben képezték, tehát a diákok többnyire 15 éves koruk körül kezdték itt meg tanulmányaikat” – olvasható a tanító-

„Az új iskola első tanítói állására 13-an nyújtottak be pályázatot. Augusztus 30-án eldőlt, hogy az állást Kertész Károly tanító nyerte el. »A megválasztott tanító még egészen fiatal ember, most került ki az egri tanítóképezdeből. Mint halljuk, jó zenész és kellemes hangja van«” – emlé-

keznek az Epresi iskolatörténetben. Két év elteltével, 1905-ben hazakerült Jászberénybe, a Szentkúti iskolában kezdett tanítani, s párhuzamosan a főgimnázium óraadó ének-zene tanára lett 1937-ig. A Szentkúti iskolából a Községi Központi Római Katolikus Elemi Népisiskolába helyezték (ma Székely Mihály Általános Iskola), ott tanított 1944-ig, ekkor nyugdíjba vonult.

Negyven évet töltött a tanári pályán, amiből 4 évben, 1914 és 1918 között katonai szolgálatot teljesített az I. világháborúban. Az 1920/21-es tanévben a jászberényi Tanítóképzőben is a római katolikus egyházi énekeket tanította a hallgatóknak.

Munkája elismeréseként, az 1929/30-as tanévtől már címzetes elemi népisiskolai igazgató címmel tüntették ki.

A főgimnáziumi ének-zenei nevelés

Kertész Károly 30 éves ének-zene tanári pályája a főgimnáziumban 1905. március 1-jén kezdődött és az óraadó tanárként végzett munkája a 1936/37-es tanévben ért véget. Az eltelt 32 évből két tanévben (1927/28, 1928/29) Berzátzy László volt a gimnázium ének-zeneóraadó tanára, aki azonban

Az 1938-ban lebontott Központi Elemi Népisiskola épülete a Főtéren

más irányú elfoglaltsága miatt lemondott. Újból Kertész Károlyt kérték meg az ének-zene tanítására, az 1929/30-as tanévtől még 7 évig volt a főgimnázium tanára. Az ének- és zeneszertár anyagáért már az első évtől kezdve felelős lett, s azt rendszeresen bővítette.

A kezdeti években hetente egy-egy órában tanította a műéneket az I. és a II. osztályban, a zenét heti 6 órában I-VIII. osztály tanulóinak. A későbbiekben sokszor változott az óraszám

Az 1910/11-es tanévben a következő olvashatók a rendkívüli kötelező tárgyak beszámolóí között:

„Műének. Heti óraszám 2. Tanár: Kertész Károly. Tk. Harrach, Magyar Arion, Zsaskovszky, Énekkönyv. – Tananyag: Az I. fokosztályban a kezdőkkel: elméleti rész, a hangjegyek általános ismertetése után a dur skáláig, gyakorlati rész, egy és két szólamú világi dalok és egyházi énekek.

A II. fokosztályban a haladóknál: elméleti rész, a már tanultak ismételése, dur és mol skálák, gyakorlati rész, egy és négy szólamú világi dalok és egyházi énekek. (...) Zene. Heti óraszám 3 (a kezdők és haladók), 3 (a zenekarnak). Tanár: Kertész Károly – Tananyagul a Hóman-féle hegedű iskola I-II. és a Köhler-féle zongoraiskola I-II. része szolgáltat, úgy a kezdőknél, mint a haladóknál.

A tanulók száma: Hegedűn 4, zongorán 3. A zenekarban heti 2 órában összesen 12 tanuló vett részt. A zenekar növendékei könnyebb átírásu több darabot tanultak, melyekkel az intézet hangversenyén és iskolai ünnepein léptek föl.”

Az 1935/36-os tanévben I. osztályban heti 2, II. osztályban heti 1 énekóra volt, a karénekre heti 1 óra jutott. Az énekórákon a végzett tananyagról Kertész Károly azt írta: „az I. o.-ban 30 dal, a II. o.-ban 40 dal. A dalokban kínáló elméleti részek. Dinamikai jelek. A dur és a moll hangnemek ismertetése, módosító jelek a kereszt és a bé.”

Az 1930-as évek közepén Jászberény városában létre hozták a zeneiskolát, így az 1936/37-es tanévtől már zenét nem tanítottak az iskolában, de a „zeneiskolába járó növendékeiből Kertész Károly zenetanár zenekart szervezett, amely intézetünk ünnepélyein szerepelt szép sikerrel. A zenekarnak 8 tagja volt.”

Harminc éven keresztül a kötelező énektanulás mellett a József Nádor főgimnázium tanulóinak „egyházi és világi énekkarának vezetése ... Kertész Károly, helybeli rom. kath. elemi népiskolai tanító úr gondozása alatt állott.

Az énekkar munkáját és haladását a rom. kath. istentiszteleteken, az iskolai ünnepeken és a tanintézet hangversenyén mutatta be.”

A hangversenyeket minden évben a szegény tanulók fölségélyezésére rendezte meg a főgimnázium. A hangverse-

nyeken, iskolai ünnepségeken minden alkalommal a diákokkal együtt a tanári kar tagjai közül többenis felléptek, így Kertész Károly is, s ő gyakran kísérte is valamilyen hangszeren tanítványait.

A következőkben csak néhány eseményt sorolok fel a 30 év történeteiből, kiemelve az iskola kórusai vezetőjének műsorbéli részvételét.

1911. április 18-án a jótékonsági hangversenyen negyedik számként hangzott el a következő: „Ch Dancla: Trio: a) Melodie, b) Petit fragment de sonate, c) Barcalore; előadták Simonyi Gyula, Kertész Károly urak és Vágó Gyula VIII. osztályú tanuló.”

1913-ban február harmadikán rendezték meg az ifjúsági hangversenyt. A

Az 1924/25-ös tanév értesítőjében olvasható: „Március 21-ét ismét Jókai emlékének szenteltük. Ünnepélyünk magas nivójú és a nagy regényíró emlékéhez méltó volt. ... 8. Kun L. Szerenád a Tisza-ház előtt. Előadták Kertész E. V., Kertész P., Gedei J. VIII. o. t. és Kertész Károly zene- és énektan. ... December hó 17. és 18-án rendezett disztornán növendékeink tagszabad és buzogány gyakorlatokkal szerepeltek, majd a függőlét-rán, gyűrűhintán, korláton és nyújtón bemutatott szép számaikkal érdemelték meg a hálás közönség tapsát.

Ütemes gyakorlatok sikerét Kertész Károly ének-zene tanár és Gedei József VIII. o. tanuló hegedű-játéka is fokozta.” (A Kertész E. Erzsébet volt, a Kertész P.

Osztálykép az egykori Központi Iskolában 1940. május 28-án.
Középen Kertész Károly tanító úr

gazdag program egyik száma „Op. 63. Kummer A. F.-től. a) Cantabile, tempo giusto. b) C antabile iagrimozo. Gordonkán előadta Varga István VIII. oszt tanuló, zongorán kísérte Kertész Károly úr.”

A jótékonsági hangversenyt 1914. február 23-án is a Lehel-szálló nagytermében tartották. A műsor első részében az ötödik szám: „Dancla Károly: Trio. Op. 109. Hegedűn előadták Lengyel Béla VI. oszt. tanuló és Kertész Károly úr. Zongorán kísérte Siklósi Tamás VIII. oszt tanuló.”

1911-ben az október 6-i, az aradi vértanúkra emlékező iskolai ünnepségen Böhm Sándor VIII. osztályos tanuló Kun-Váradi: Petőfi a Hortobágyon című melodramáját szavalta, „hegedűn kísérték Kertész Károly és Simonyi Gyula, zongorán Király Győző urak”, az iskola tanárai

Piroska volt, Kertész Károly leányai?).

Az önképzőkörben az 1932/33-as tanévben ének- és zeneszakosztály alakult. A tagok ének- és szóló zeneszámokkal igen sokszor léptek fel, változatossá tették a gyűléseket, de az iskolai ünnepségeken is sikerrel szerepeltek.

„A zenekar az önképzőkörben és az intézet ünnepélyein szalonzenekarra átírt hazafias dalokat és különféle szerzőknek átírtait adta elő. Többször zene- és énekkarra átírt együttesben is szerepeltek.”

Rákóczi Ferenc halálának kétszázadik évfordulóján 1935. április 8-án az önképzőkör emlékező díszközgyűlést rendezett. A szép, megható műsor hetedik számként „Kertész Károly ig. tanító zongorakísérete mellett kuruc dalokat énekeltek Megó Tibor és Simák Aladár VIII. o. tanulók”.

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

Az önképzőkör munkáját úgy is segítette, hogy több alkalommal zene-műpályázatot írt ki, s a beérkező pályamunkákat elbírálta, értékelte.

A kórus és a zenekar is kilépett az iskola falai közül, istentiszteleteken, városi és a templomi rendezvényeken szerepeltek.

A jászberényi Katolikus Legényegylet évfordulós ünnepségén 1930-ban a szentmisét a főtemplomban dr. Kele István mutatta be, s Kertész Károly vezetésével a gimnázium énekkara énekelt.

Bakky János jászberényi születésű pap első szentmiséjét 1931. február 16-án a főtemplomban mutatta be. A szentmisén szintén a Kertész Károly vezette gimnáziumi énekkar énekelt.

1933 decemberében a városban az Actio Catholica (a hívők közreműködése a papság apostoli munkájában) előadás-sorozatára került sor, amelyen nagy sikere volt a Kertész Károly vezetésével működő gimnáziumi énekkarnak.

A Barátok templomának kántora

A Barátok templomában 1907-ben működő kántor rendőrségi ügybe keveredett és május 14-én elbocsátották. Már korábban is szó volt arról, hogy pályázatot írnak ki új kántor alkalmazására, s ezen a napon – május 14-én – a következő – kicsit furcsa felszólító módon indított – bejegyzés került a Historia Domusba: „Ugyanaznap felszólított a kántori állás elvállalására Kertész Károly elemi iskolai tanító, aki örömmel vállalkozott; míg aznap beszéltem a polgármester úrral is a dologról és pártfogását kértem erre nézve, mire ő kijelentette, ha úgy terjesztem be, hogy a szerzetház ajánlására kérem a tanács általi kinevezését – akkor meglesz, de ha másképpen, akkor semmi sem lesz megadva...”

16. A mai napon Tek. Kertész Károly végezte a kántori teendőket.

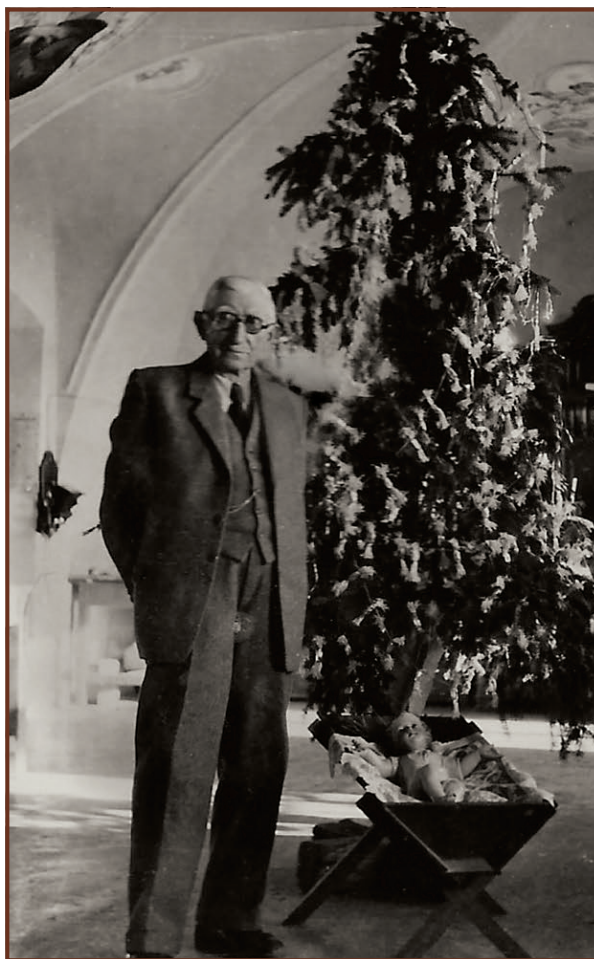
20. Nem egészen csak ajánlja, de a város részéről is kéri a kinevezést.

Június Tanácsi válasza: nyomatékostítja, hogy a szerzetháznak csak ajánlatteli joga van, de mivel Kertész Károllyal szemben semmilyen kifogás nincs, ezért

belemennek. A pályázat hirdetését kivételesen mellőzi.”

Így tehát 1907-ben a jászberényi Ferences templom (Barátok temploma) világi kántora (egyházzenésze) lett. Minden nap maximális tisztelettel, teljes tudásával, elhivatottan végezte az egyházzenei feladatát.

Az istentiszteleteken a gyülekezet énekét és a templomi kórust orgonán kísérte. S természetesen a liturgikus szabályoknak megfelelően önálló or-

1949 karácsonya a Rendházban

gonajátékával is részese volt az istentiszteleteknek. Nagy létszámú templomi vegyes kórust vezetett. A kórusnak rendszeresen tartotta a próbákat, egyházi többszólamú énekeket tanított be, az istentiszteleteken kívül más alkalommal is felléptek.

1910 márciusában azt írta a história jegyzője: „Kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy az idei Passiókat, ami kántorunk Kertész Károly buzgóssága folytán minden alkalommal (virágvasárnap és nagypéntek) a városunkban szervezett dalárda végezte a lehető legszebben, úgy szintén a feltámadási körmenet alkalmával is.”

Más egyházi eseményeken is ellátta a kántori szolgálatot. A jászboldogházi templomot 1930 augusztusában szentelték fel. Az ünnepi prédikációt Melcher Bertalan, a Nagyboldogasszony Főtemplom káplánja mondta és Kertész Károly énekelt.

1944-től, a tanári pályáról történő nyugdíjba vonulása után a kántori szolgálatot változatlanul ellátta. A II. világháborút követően nehéz időszakok következtek, de ekkor is tökéletesen

helyt állt. A Barátok templomának történetkönyve, a Historia Parochiae több helyen tartalmaz rá vonatkozó megjegyzéseket. 1944-ben kapta meg a Szent Ferenc rend Jászberényben az ideiglenes lelkesítő állomást, kereszthetettek, temethettek is. Ebben az évben az időjárás igencsak elviselhetetlen volt, sokan haltak meg, sok volt a temetés. November 27-én írták: „Temetéseknél a viharos napokban atyáink látják el a kántori szolgálatot is. Igen nagy a sár-esőzés, öreg kántorunk igényli a segítséget.”

1946. november 22-i bejegyzés: „Leányénekkarunk szép énekléssel köszöntötte Szt. Ceciliát a 6 órai szentmisén. Népe-énektanítást a Szent vagy Uram énektár szerint minden vasárnap a litánia előtt tartunk.”

1947. november 20-án örömteli eseményről számolt be a történetíró: „Ünnepeltük Kertész Károly kántorunkat 40 éves itteni kántori szolgálata alkalmából. D. e. 9 ó. ünnepélyes nagymisést mondott Tartományfőnök atyánk a jubilánsért és családjáért. Utána a kulturházban gazdag műsorú köszöntő ünnepség. Pápai áldást, rendi konfrátori

okmányt, érseki elismerő levelet, sok köszöntőt és ajándékot kapott a jubiláns. 80 terítékes ebédet adott a Rendház.”

1947. december „14. Karácsonyi énekfüzeteket nyomtattunk. Elfogyott vagy 2000 drb- - Énektanítás rendszeresen folyik a templomban.”

1948. november „21. Délután ½ 6 ó. szépszámú hívő jelenlétében szent Cecilia ünnepsére és a közelgő Adventre előkészületül «Énekes Áhitat»-ot tartottunk templomunkban. P. Veres Géza vezénylese, Kertész Károly orgonakiséréte mellett a Ferences Leánykórus közreműködött. December, 17. A Szentírás megkedveltetésére d. u. 5. ó.

bibliaolvasást tartottunk a templomban s hozzákapcsoltuk a karácsonyi énekantást.”

1949. április „13. Jeremiás siralmait 5. ó. magyar nyelven is énekelték kántor és társai.”

1951. március „21. ...A mi templomi leány-énekkarunk is működik. Tagjai dicséretes szorgalommal járnak énekelni.”

1952. március „2. Első vasárnap. Egész nap szentségimádás. D. u. 4-kor szentségbetétel, s utána közös keresztút a pap és kántor vezetésével”.

1953. augusztus „27. Végre csaknem másfélhónapos huzavona után megtörtént a plébánia átvétele. Kertész Károly és Kormos László egyházközségi képviselőtestületi tagok jelenlétében.”

Hetvenharmadik életévében, 1957-ben már az 50 éves kántori szolgálatát ünnepelték. Az Új Ember című újságban 1958. február 2-án „Ötven száz gyertya ég” címmel jelent meg cikk a különleges ünnepről.

„Az ünnepi asztal körül barátai és tisztelői ülnek. Eloltják a villanyt – néhány percre –, hogy csak azok a gyertyaszálak világítsanak, melyeket az ötvenéves templomi szolgálat emlékére gyújtanak. Ötven száz gyertyát Kertész Károly tiszteletére, aki egy fél évszázaddal ezelőtt szegődött el a jászberényi „barátok templomának” kántori tisztjére. Ötven esztendő nem nagy idő, ha arra gondolunk, ebben a templomban és elődeiben immár félezer esztendeje – pontosabban 485 év óta – zeng az Isten dicsérete imádságban és énekben. Nagy idő azonban az ötven év, ha az emberi életkor határai között mérjük fel. Ötven éven át mindennap odaülni az orgonához a sok misés templomban és jó szívvel, imádságos lélekkel muzsikálni, énekelni, utána pedig tanítani az elemi iskolában, a gimnáziumban éneket és zenét oktatni, esténként a közművelődés ügyét szolgálni a kultúrházban és mindezt úgy, hogy az ötven év napjai valósággal egymásba folytak, mint a papi zsolozsma szavai: nem volt érdemtelen a szolgálat nem volt haszontalan élet.

Valaki meggyújtja az első gyertyát. A kicsinyke láng fellobbanva, sercege, parányi szikrákat vetve ég. Igen ilyen volt az első esztendő. Ilyen lobogással, szikrázó lelkesedéssel teljes. (...) ahogy most egymás után gyullad ki az ünnepi asztalon az ötven száz gyertya és mindig több fény, mindig tisztább lobogás tölti be a falakat és szíveket, s ahogyan az az első, nyugtalan lobogású gyertya is megcsillapodik, beleszelidül a többinek

ragyogásába, úgy mélyült el az ő hivatása is a szaporodó esztendők során. (...) Mert eggyé lett ő templomával és templomának lakójával. Eggyé nemcsak a szolgálatban, nemcsak az orgona áradó hangjainak ölelésében, hanem az Úr asztalának örök vendégségében is, amint élete mottójául idézett szavakkal vallja meg előttünk:

»Akit Te táplálsz szent örök magaddal, Ajakán annak mindig fakad dal...«

Az ünneplésre egy távirat tette fel a koronát, „melyet a Szentatya küldött a jászok kántorának ötvenéves egyházi szolgálatára elismerésül.”

Kertész Károly közismert, közkedvelt ember volt, sajnos már kevesen vannak, akik ismerték és emlékezhetnek rá. Talán csak azok, akik az 1950-es években még gyerekek voltak, s a név hallatán régi képek villannak fel az emlékezetükben. „Kis ministránsként a már idős kántort ismertem. A magas, szikár ember mindig kérte, hogy a mise kezdetén ne húzzuk rá a csengőt, csak akkor jelezzünk, amikor már felér a karzatra.” – emlékezett vissza Taczman András diakónus.

Az idős kántor két év múlva, 75 éves korában átadta a szolgálatot fiatal utódjának. „Jászberényben 52 éves templomi szolgálat után nyugalomba vonult Kertész Károly, a barátok templomának kántora. Rozsáli Menyhért főesperes ünnepélyes szentmisén búcsúztatta el a nyugalomba vonulót, aki egy fél évszázadon át odaadó buzgósággal teljesítette hivatását a jászság kegytemplomában” – írta az Új Ember 1959. július 26-án.

A tanítói, kántori munkán túl

Aktív tagja volt 1927-től a jászberényi Palotási Dalkörnek, a Római Katolikus vegyeskarnak pedig orgonistája. Az 1926/27-es tanév évzáró ünnepélyén megalakult a Jászberényi Gimnáziumi Iskolatársak Egyesülete, a szervező bizottság tagja lett.

Énekkari műveket, énekeket írt. A főgimnáziumi önképzőkör mindig nagy sikerű ünnepélyeket szervezett. Ilyen volt az 1932. május 7-én a cserkészcsapattal közös szervezésük is. A műsorban két olyan szám is elhangzott, melyet szerzőtárrsal Kertész Károly írt., ezek Szöllősy – Kertész: Hazaszeretet és Révfy – Kertész: Magyar nóta. Mind a kettőt zenekari kísérettel énekelte a vegyeskar.

1939. január elsejére, újév napjára írt két, kézírásos énekét olvastam.

Az egyik hét versszakos ének a Jézus Társulat halottainak lelki üdvéért imádkozott.

Újév napján 6 órakor.
Jézus világ Megváltója,
aki hozzánk lejtöttél
Te szent jövedeled által
nekiünk üdvöt szerzettél
Az új évnek első napján
a lábaidhoz borulunk
Vedd kedves áldozatunk,
amit most neked nyújtunk.

Első kerületi Jézus társulat
mondat misét
Minden meghalt hű tagjának
lelki üdvösségéért.
Kérnek Atyánk, hogy hallgasd meg
buzgó hő imádjukat
És az ő megholtjaiknak
örök nyugalmat adj.

Tekints rájuk kegyes Jézus
kik szent neved tisztelik
A Te drága névnapodon
szent áldásodat kérik.
Társulatod hű tagjait
hallgasd meg téged kérnek
Bíznak benned hogy a mennyben
egykor majd üdvöt nyernek

A második részben, amit a tizenegy órai misére írt, egy két éve meghalt édesapa mennyi örömét kérte. A másik hat versszakos ének a reggeli fél nyolcas misére készült – a család kérésére – a tizenkét éve meghalt apa és a húsz éve meghalt anyja halálának évfordulójára.

Színpadra állított egy oratóriumot. A Napi Hírek című lap 1926. december 20-án számolt be a következőről: A jászberényi ferencrendiek vezetése alatt álló kultúrházat most avatták fel Almássy Sándor főispán fővédnök és a felszentelést végző Török Kálmán egri prépostkanonok jelenlétében, Az ünnepélyes megnyitó hangverseny keretében az előkelő közönség nagy tetszése mellett mutatták be Berevás-Lányi Szent Ferenc oratóriumát. A mű Kertész Károly érdekes színpadi beállításában, dramatizált dialógusokban került előadásra. A kórusokat a plébániai vegyeskar és az állami tanítóképző. férfikara szolgáltatták. Az oratórium mély hatást tett és a hallgatóság lelkesen ünnepelte a szerzőket és az előadókat. A kultúrház létrejöttéért P. Riba Hugó házfőnök lelkes munkáját illeti az elismerés.

(folytatás a 6. oldalon)

(folytatás az 5. oldalról)

A MTA BTK Zenetudományi Intézetének Hangarchívumában hat olyan hanganyag található, mely jászkun népdalokat tartalmaz: „Véletlenül feltekintek a polcra, Mikor Bandi betyár lett, Jászberényi nagy templomban kilencet ütött az óra, Ha kiállok a jászberényi kaszárnya elejbe, Édes anyám mossa ki jaz ingemet, Még az anyja nem is tudja.”

Az adatközlő Kertész Károly volt, aki felénekelte ezeket a dalokat a korabeli technikára, a fonográfra. A hangfelvétel mellett megtalálható a népdalok kottá-

Kertész Károly és jegyese,
Hallay Piroska 1905-ben

ja is. (Természetesen a hangarchívum anyaga ma már digitalizált.) Nem találtam a felvétel időpontját, de feltételezésem szerint a XX. század elején történt. Ugyanis a gyűjtő több esetben Deák Ferenc volt, aki 1902 és 1912 között tanított jászberényi főgimnáziumban és foglalkozott a Jászság népköltészetével. Óriási élmény volt meghallgatni ezeket a dalokat, s gondolatban visszamenni a múltba.

A család

Kertész Károly egri diákévei alatt ismerte meg későbbi feleségét, Hallay Piroskát, akinek testvérbátyjával zongorán, hegedűn együtt játszottak. S valószínűleg Hallay Piroska volt a fő vonzerő Kertész Károly számára. Hiszen a tanítói diploma átvétele után nem sokkal, 1906-ben összeházasodtak. Házasságuk ötvenéves évfordulóján 1956 szeptemberében megkapták

XII. Pius pápa apostoli áldását, melyet a család értékes ereklyeként őriz.

Három leányuk született. Piroska (Huszár Elemérné), Erzsébet (Buczkó Jánosné), Magdolna (Szentirmay Jenőné). „A nagypapa jövedelme elég volt arra is, hogy minden lányának szép hozományt adjon.

A legnagyobb lány, Piroska érettségizett, ami abban az időben lányoknál igen nagy dolog volt. A legkisebb lánya Kecskeméten az Angolkisasszonyoknál tanító lett.

Erzsébet tanító férje gazda családból származott, Magda férje adóhivatalnok volt, akit az 1950-es években koholt vádak alapján internáltak” – írta legidősebb (93 éves) unokája, Huszár László,

dulásokra. A fiúgyerekek büszkék voltak arra, hogy ők bemehettek a Rendházba, a lányok, asszonyok pedig csak a parton szálltak csónakba, amibe tízen is befértek.

A kirándulás célja a Rendházhoz tartozó „Gondúzó”-nek nevezett kis sziget volt, ahol el lehetett fogyasztani vagy sütni-főzni a finomságokat. Ezen a kis szigeten volt a Kántor-föld is, itt termelt a család zöldségeket, kukoricát, stb.

A család férfi tagjai délutánonként, ha idejük engedte, az „Úri Kaszinóba” jártak, sakkoztak, kártyáztak, beszélgettek. Nagypapa nagyszerűen összefogta az embereket, a családot. Minden káracsnyit ott töltöttünk, sokszor két hé-
tig is. Húsvétkor egész nap locsolkodni

Pápai áldás az 50 éves házassági évfordulójukon

ők Gyöngyösön laktak, de sok időt töltött a nagyszülőknél.

A nagyszülők a hat unokát is (Huszár László, Huszár György, Buczkó Erzsébet, Buczkó János, Szentirmay Szabolcs, Szentirmay Zsolt) a lehetőségekhez képest segítették. Például mind-egyikük esküvője Jászberényben volt, s a Kossuth utcai családi házban ünnepeltek. Unokái, dédunokái örökölték zenei és ének tehetségét.

„Nagypapa büszke volt arra, ha én is énekeltem vele együtt a templomban, ő kísért orgonán. Volt, amikor Húsvétkor a Passióban is énekeltem, kiskántornak hívtak. A Ferences rendháznak csónakjai voltak a Zagyván, ezeket nyaranta sokszor használtuk nagy családi kirán-

mentünk a sok rokonhoz, ismerőshöz. Sokszor jöttek vendégek, a sok finomság mellett éneklés és tánc mindig volt. A vendégségbe mindig eljöttek a ferences atyák és a világi papok is.

Nekünk az természetes volt, hogy velük úgy beszélünk, mint a civil emberekkel.

A ferences atyákhoz rendszeresen bejártunk beszélgetni. Emlékszem az első detektoros rádiómat az egyik atyával közösen építettük” – elevenített fel néhányképet, pillanatot a család életéből az unoka, Huszár László, és még hozzá tette: „Ezek az idők meghatározták egész életünket, szilárd keresztény világnézetünket, értékrendünket, polgári életformánkat, magyarságunkat.”

Néhány nyugdíjas hónap után a kántortanító örökre elhagyta a földi létet, a jászberényi Szent Imre temető családi sírhelyén pihen több rokonával együtt.

1957 júliusában Miskolcon, feleségével

„Kertész Károlyt, a jászberényi barátok templomának ötvenkét éven át volt kántorát szeptember 17-én a helybeli és környéki katolikus hívek százai kísér-

Kertész Károly és felesége 1958-ban az 50 éves kántori jubileumon

ték utolsó útjára. A temetési szertartást Rózsáli Menyhért c. apát, egri apostoli kormányzói helynök végezte nagy papi asszisztenciával. Sírját körülállták a Jászság kántorai, pedagógus társai és tanítványainak népes serege.” (Új Ember 1960. október)

Kertész Károly halálával 1960-ban olyan embert veszített Jászberény, aki a legnehezebb időkben is helyt állt, szolgált. Már gyerekkorában édesapját követve tanító, illetve kántor szeretett volna lenni, semmi több. Elérte célját. Kántortanító lett. Sok ember életének volt része, Istentől kapott képességét jól kamatoztatta tanítóként, egyházenészként, zenetanárként, családapaként. Halálának hatvanadik évfordulóján ezzel az írással szerettem volna tisztelni emléke előtt.

Források:

A jászberényi József Nádor Gimnázium évkönyvei 1894 – 1940 között

Huszár László unoka, Petri Andrásné Buczkó Erzsébet unoka, Petri Márta dédunoka emlékezése, a családi albumból származó fényképek.

Historia Domus IV. kötet 1855–1937

In: VI. 3 – Conventus Jászberény (MFKL) – Köszönöm Lukácsi Katalin segítségét.

Dr. Suba Györgyné: Cipruság – Virágszál, Isten országának munkásai Jászberényben, Jászok Egyesülete, KÉSZ jászberényi csoportja, Nagyboldogasszony Főplébánia Jászberény, 2015

Historia Parochiae OFM in Jászberény ab anno 1944-1995 – Köszönöm Besenyi Vendel helytörténész segítségét

Jászberény katolikus élete, KÉSZ könyvek 4., Keresztény Értelmiségek Szövetsége Jászberényi Csoportja, 2010

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár dokumentumai – Köszönöm Bojtos Gábor főlevéltáros segítségét

https://www.tapiokultura.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2444:megujult-a-112-eves-epresi-iskola&catid=15&Itemid=101
http://epa.oszk.hu/03000/03049/00001/pdf/EPA03049_katolikus_almanach_1927_283-340.pdf

A magyar muzsika könyve (Budapest, 1936) Zenei gyűjtemények és egyesületek a XX. század zenélő Magyarországa

Új Ember, 1958 (14. évfolyam, 1-52. szám) 1958-02-02 / 5. szám

Új Ember, 1959 (15. évfolyam, 1-52. szám) 1959-07-26 / 30. szám

Új Ember, 1960 (16. évfolyam, 1-52. szám) 1960-10-02 / 40. szám

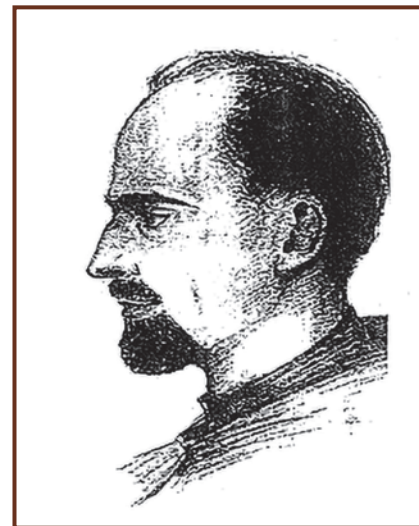
Nemzeti Ujság, 1933. december (15. évfolyam, 273-296. szám) 1933-12-14 / 283. szám

Csőrgő Terézia
nyugdíjas biológia-kémia szakos tanár

P. Tamás Gergely Alajos

105 éve született
a József Nádor Gimnázium
dalos kedvű
ferences növendéke

Tamás Gergely 1915. szeptember 18-án született Öregcsertőn, Bács-Kiskun megyében. Szüleinek, Tamás Mihálynak (+1941. 03. 10) és Molnár Erzsébetnek négy gyermeke született: Ferenc, +Gergely, Mihály és Gergely. Miután Gergely nevű bátyja meghalt, így ő ismét Gergely néven szerepelhetett. Nagybátyja, Tamás Alajos (1858-1932) a provincia híres reformátora, a XIII. Leó féle reform bevezetője, provinciális volt. Az ifjú Gergely elemi tanulmányait odahaza Öregcsertőn végezte. Gimnáziumba Kalocsára iratko-

Tamás Gergely Alajos atya

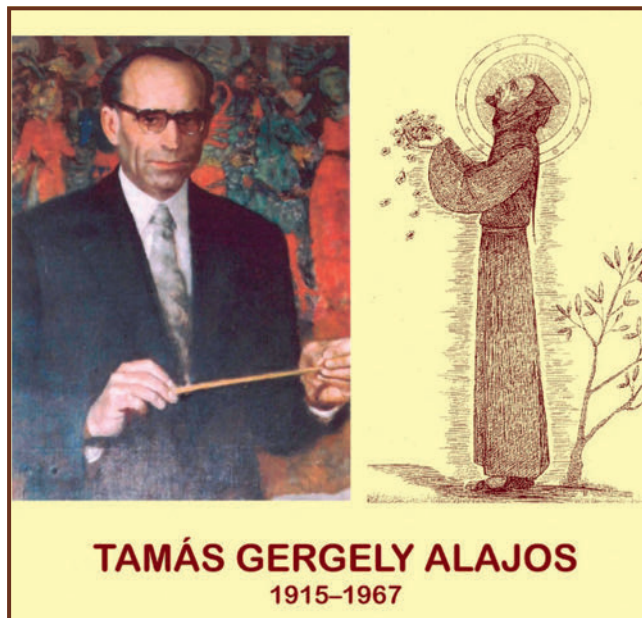
zott be a jezsuitákhoz. Itt azonban csak egy évet tanult az 1927-28-as tanévben. Talán nagybátyjának hatására beköltözött a pécsi Collegium Seraphicumba, s ebben a városban folytatta gimnáziumi tanulmányait. Sovány, erős gyerek volt, haja fekete, bőre olajbarna. Társaival barátságos volt, szívesen szórakoztatta őket történetekkel. Híres volt utánzó képességéről. Öltözködésében szerette az egyedit, mindig bársonynadrágban járt, mert az jobban bírja gyűrődést, kevésbé koptatják a padok. Vasalt-patkolt bakancsot hordott. Nem törődött vele, ha valaki nemtetszését fejezte ki öltözködése miatt. (folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

1933-ban jelentkezik a ferences rendbe, a szécsényi rendházba augusztus 25-én érkezik meg. Novíciusként az Alajos nevet kapja. Beöltöztetése 1933. augusztus 29-én volt. Egyszerű fogadalmat 1934. augusztus 30-án tett. A novíciátus elvégzése után visszake-

cius 27-28-29: Beretvás Hugó: C-dúr mise; 1937. augusztus 22. P. Bello Leonardus generális köszöntése műsoros ünnepély, melynek zenei részét Alajos állította össze; 1938. április 10-16 Gloriosa Passio; április 13. Mozart: Ave verum és Ave Maria; Jó Atyánkért esdeklünk: kétszólamú kar.

Endre püspök feladja az exorcista és az akolitus rendeket. 1941. május 4-én az alszerpapság ordinációját kapják meg Róbert, Lajos, Alpár, Szilas és Celerin testvérekkel. 1941. június 15-én szentelik pappá. A gyöngyösi rendházban marad, mint a plébánia hitszónoka, gyóntatója, folytatja zenei tanulmá-

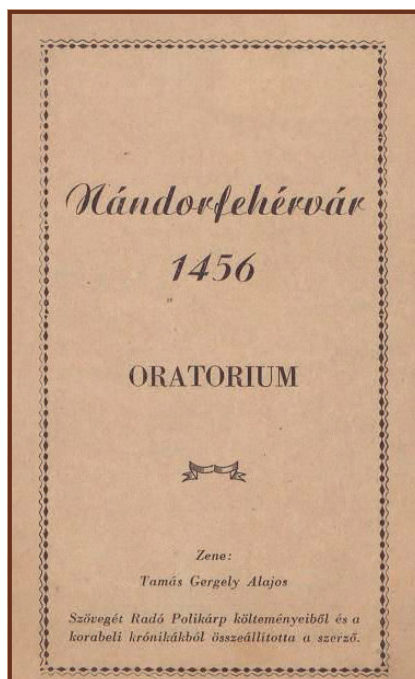
rül Pécsre, ahol folytatja a gimnázium VII. osztályát. 1935-ben a József nádor Reálgimnázium VIII. osztályos tanulója lesz Jászberényben, és 1936. május 18-20-án érettségi vizsgát tesz. (Alajos előhírnök volt, mert 1936. július 21-én az egész pécsi gimnazista közösség átköltözik a kibővített jászberényi klerikátba.) „Június 4. Az érettségi vizsgálatok befejeződtek. Az eredmény nagy igyekezetet árul el. Nem csoda tehát, hogy mindjárt eldicsekedtünk vele. Mindig tudtuk mi, hogy a jász föld tele van erővel, de igazán csak most láttuk, hogy hogyan kell felszívni.” Ezután folytatja tanulmányait a jászberényi főiskolán, tagja lesz a Boldog Duns Scotus Önképzőkörnek, a Magyar Umbria berényi krónikása lesz, gyakorta fellépnek az énekkarral. 1936-ban 15 rendes gyűlésük volt, és három ünnepélyes-nyilvános, melyeken elhangzott 36 beszéd, 56 írásmű (költemény, novella, értekezés), 19 szavaltat, 7 zenemű és ének, összesen 118. Legalább 3-szor mindenki szerepelt, de volt, aki 10-nél többször is.

Ezen felül a különböző rendi összejöveteleken, nyilvános előadásokon, önképzőköri esteken egyéb énekeket, darabokat is előadott a növendékek közössége. Ezekből néhány: 1937. már-

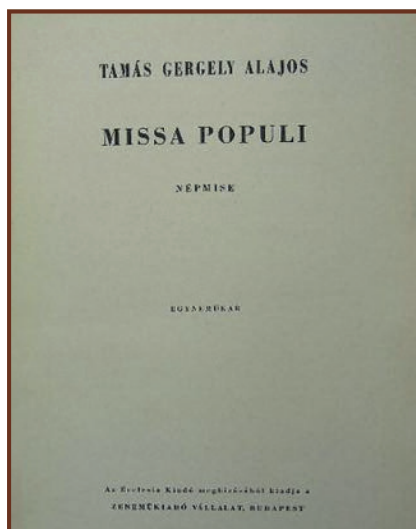
1938. július 23-ig marad itt, majd a gyöngyösi rendházba kerül a főiskola felsőbb éveire. Elbeszélést ír a Magyar Umbria számára *Vince gólyája* címmel. 1940. augusztus 30-án tesz örökfogadalmat 11 társával: Róbert, Lajos, Mihály, Cecil, Gergely, Vid, Alpár, Rupert, Szilas, Gottfrid és Szilvánusz. 1941. március 7: Egerben Kriston

nyait, a növendéktársainak éneket tanít. Néhány érdekesség a gyöngyösi növendékek zenei életéből: 1941. március 10: Szegedi: Kegyelmes az Isten; Petőfi-Halmos: Talpra magyar, Kodály-Kerényi: Népdalfeldolgozások; április 6: Ravello: Responsoriumok, Palestrina-Nonini: Motetták; december 8: Hazafias Mária ének; fr. Alajos: Népballadánk lelke – értekezés és a Kis Kórus közreműködésével előadás; Brams: Keringő, Hubay: Csárdajelenet – zongorán Gergely Alajos kísért. 1941. október 31: Palestrina: Krisztus Király köszöntője, Halmos négyszólamú Jubilate Zsoltára, Therminon-fr. Pelbárt: Scotiae Filii – háromszólamú himnusz, Schubert: Ständchen, Beethoven: Trója, Kozáky: O Pater, Dux tuorum. A klerikátban működött egy Kis Kórus és egy zenekar: 6 hegedű, egy-egy: furulya, fuvola, klarinét, brácsa, cselló, nagybőgő, zongora, vagy harmónium. A szentmiséken, zsolozsmákon az egész rendház énekelt.

A klerikusi évek után Budapestre kerül, ahol a budai rendház tagja lesz, hitszónok, kántor és gyóntató a plébánián, de egyben egyetemi hallgató is a Zeneakadémián. Így ír Isten Szolgája Kriszten Rafael házfőnök-plébános: „P. Tamás Alajost Gyöngyösről idehelyezett

a P. Provinciális. A zeneművészeti főiskolára fog járni, hogy rendkívüli zenei tehetségét kifejlessze.” 1944-45-ben részt vesz a plébániai karitázmunkában, nem egyszer élete kockáztatásával látogatja a betegeket. A front elvonulása után felkeresik a Ferences Lánykar tagjai, hogy vállalja el a kórus vezetését. A továbbiakban Erzsébet Kórus néven működnek tovább, majd amikor megalapítja a Kapisztrán Kórust,

akkor azzal együtt lépnek fel, végül a két kórus egyesül. Később megalapítja a Kapisztrán Szimfonikus Zenekart, majd a Kapisztrán Gyermekkart, a Kapisztrán Gyermekzenekar megalapítása várat magára, mert 1951. május 24-én, a Rajk-per kapcsán letartóztatják Csontos Oszkár ferencessel együtt. Az Andrassy út 60-ban tartják fogva és kínozzák, majd ítélet nélkül Kistarcsára internálják. 1951. december 21-én szabadul, mert fogva tartói attól félnek, hogy kezeik között hal bele a kínzásokba, az embertelen életbe. „Szabadulása

után második este együtt szorongtunk vele szobájában. Gyöngye volt. Szinte még ülésben is támogatni kellett. De beszélt. Mintha nekünk sírból kiáltaná fel Kistarcsa pokoli szenvedéseit. Mi meg hallgattuk szájig nyújtott füllel, mintha haldokló apánk utolsó vallomását figyelnénk. Féltünk, nehogy egy hang, egy betű, egy szó elvesszék. Egyszer ki-merültségtől megállt. Maga is révülten nézte szokatlan magasra emelkedő és mélyre süllyedő nagyon beteg, csak csont mellét. Néma csendet Ferencünk törte meg:

– Mond csak, Alajos, az infernóban nem írtál zenét? Vagy a pokolban nincs zeneszerzés, versírás?

Hirtelen felemelte fejét, mintha mély álomból ébredt volna. De szemében már jól ismert tűz lobogott és a zeneszerző varázsa izzott.

– De igen! Nem is egyet! Ferikém, tűzzel is lehet kottákat rajzolni, meg vérrel, s nemcsak tintával! A szenvedés nagy zeneszerző... Ferikém, hozd a furulyádat! György, te meg a hegedűdet!

– Egyik éjjeli kihallgatáskor ezt dörögtek a fülembé hóhérait: Minden ellenállás hiábavaló! Maestro, győztünk! Feletted, meg az egész világ felett is! Te ezt nem akarod megérteni? Te, aki volt haza fia vagy, volt rend tagja, és hamarosan egy volt egyház elfeledett gyermeke?!... Nos erről írok egy négytételűs rekviemet. Érted, rekviemet, mely egyben az Isten halálát is siratja Jeremiás siralmával...”

„Nem volt papos egyházi, gyűlölte a formaságokat, nem ismerte a rutinírozott pátosz hangját. Csendes, de mindig meggyőző volt a hangja. Mindenki csodálta higgadt józanságát.” Kedvessége, humora a papi szolgálatban is jelen volt. Hallgatói rendkívül összeszedett beszédekre emlékeznek. Gondos készülék jellemezte. Igazi ferences pap volt. A magát Isten tenyérén tudó ember mélységes szeretetet és nyugalma sugárzott belőle.

„...templomunk civilben működő karnagyát kinevezte a püspöki kar a Bp. Központi Szeminárium és Hittudományi Akadémia énektanárává és az Egyetemi Templom karnagyává.” „Alighogy megérkeztünk a Központiba, alighogy letettük a kofferünket, máris szóltak, hogy menni kell énekpróbára.”

1964-ben hat hétre Amerikába utazott, hogy műveit ott rendezhesse, esetleg kiadják nyomtatásban. Itt átdolgozta angolra a Nándorfehérvár 1456 c. darabját is. Augusztus közepén érkezik haza, melyről a háztörténet így tájé-

koztat: „P. Tamás Alajos zeneszerzőnk hazaérkezett Amerikából. Motorhiba miatt majdnem repülőgép szerencsétlenség érte, de sikerült leszállniuk, miután visszatértek kiindulási pontjukba New Yorkba. Brüsszelbe így 3 órai késéssel érkeztek.”

1967. augusztus 29-én halt meg, kb. kétévi súlyos betegeskedés után tüdő és gégerákban. Emlékét azóta is szeretettel őrzik tanítványai, kollégái, munkatársai. „Temetése valóban megmutatta, mennyire szerették és milyen nagy zeneművész és alkotó volt. Valóságos diadalmenetként hatott. Művészi nagyságán kívül dr. Szabó Imre a temetést végző püspöktől kezdve mindenki kiemelte derűs kedélyét, igazi kedvességét

és szentpáli eszményekből táplálkozó szeretetét, de kedves humorát is, amely haláláig jellemezte még súlyos szenvedésében is csillogott.” Szeptember 18-án az Actio Chatolika Ének és Zenekara – melynek szintén karnagya volt – megemlékező rekviemet énekelt emlékére. 1989. szeptember 26-án földi maradványait behozták a budai templom kriptájába.

Felhasznált irodalom:

- Dr. Beer Miklós váci püspök visszaemlékezése 2015. október 25-én tartott Tamás Alajos emlékmisén
Bösze Ádám (szerk): P. Tamás Alajos emlékkönyv, /S. I./ é. n. 113-114.
Buda: Historia Domus VI., 1925-1961. 1942. augusztus 30.
Buda: Historia Domus VII., 1962 1993. 1964. augusztus 22.
Fr. Alajos: Jászberényi Krónika, Magyar Umbria, 1936/3-4. 34.
Krupa Sándor: A sarló-kalapács bilincseiben, Katolikus Magyarok Vasárnapja, Youngston, 1976. 223.

Fr. Varga Kamill ferences szerzetes

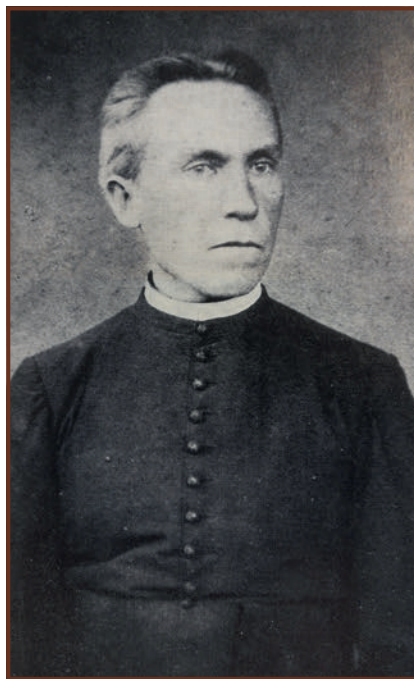
100 éve halt meg Hegyfoky Kabos, a meteorológiai tudomány hírneves személyisége

Szepes vármegyében, a Magas-Tát-
ra lábánál elterülő Újleszna községben
született 1847. július 8-án. Eredeti neve:
Spitzkopf Jakab. A Hegyfoky: tükörfordítás.
Kabos: a Jakab keresztnév magya-
rított változata, amely azonban nem ho-
nosodott meg nyelvünkben.

Olyan vidékről származott, ahol az
emberek már kisgyermek koruktól
kezdve barátságban éltek a hegyek-
kel, völgyekkel, a magasból lezúduló
hegyi patakokkal. A korai havazás, a
gyors időváltozás, a felhők változatos
magassága és kiteljesedése óhatatlanul
felkeltette a kisgyermek érdeklődé-
sét. A kis Kabos, a természet szeretete
mellett a római katolikus papi hivatást
választotta. Gimnáziumi tanulmánya-
it Lőcsén és Egerben végezte. A város
iránti szeretet motiválta, hogy nem a
szepesváraljai egyházmegye, hanem az
egri érsekség kispapja lett. 1871-ben
szentelték pappá. Fegyverneken, Jászjá-
kóhalmán, Tiszaörsön és Visontán volt
káplán, amikor az egri érsek – kerek
számmal kifejezve: 140 évvel ezelőtt –
1878-ban ugyancsak kápláni (segédlel-
készi) minőségben Kunszentmártonba
helyezte, ahol a leghosszabb ideig, 8
évig működött. 1886-ban tőlünk került
Tardosra plébánosnak, vagyis önálló
lelképásztornak. 1889-ben bánhorváti,
1891-től 1919. február 7-én 72 éves ko-
rában bekövetkezett haláláig túrkevei
plébános.

Hegyfoky Kabos papi kötelezettsé-
geit Kunszentmártonban pontosan és
kifogástalanul teljesítette, ugyanakkor
lelképásztori munkája mellett behatóan
foglalkozott a meteorológiai jelenségek
megfigyelésével és tudományos elem-
zésével. Ehhez kitűnő háttérrel biztosít-
ott a jákóhalmi születésű Tóth Sándor
kunszentmártoni apát-plébános azzal,
hogy a plébániai épület arborétumnak
is beillő kertjét munkatársának ren-
delkezésére bocsátotta, annak a tudós
káplánnak, aki szolgálatait kunszent-
mártoni működése idején ajánlotta
fel a Meteorológiai Intézetnek. 1882.
január 28-án kelt levelében írta: „Mint-
hogy kedvem van hozzá és fél esztendő
óta Calderoni-féle angol barométerrel
(légnyomásmérővel), csak egész fokok-
kal bíró Celsius-hőmérővel, a magam
készítette esőmérővel és szélzáslóval

magánhasználatra szánt észleléseket
teszek, igen szívesen hajlandó lennék
pontos műszerekkel a meteorológiai in-
tézet utasításai szerint a tudomány ér-
dekében adatokat gyűjteni.” A kapcsolat
létrejött, megkapta a szükséges műsze-
reket, s boldogan szállította le azokat
Kunszentmártonba. A virágágyak kö-
zött elhelyezett eszközök rögzítették a

Hegyfoky Kabos

Hegyfoky Kabos emlékérem
Fotó: Sinka Balázs

hőmérséklet, a csapadék és a szélirány
változásait. Az adatok feldolgozásával,
a levont következtetések vizsgálatával
a rendkívül hiányos magyar szakiro-
dalmat a tudományos és tájékoztató
értekezések sokaságával gazdagította.

Cikkei jobbára a *Természettudományi
Közlönyben*, *Az időjárás* című folyó-
iratban és német szaklapokban jelen-
tek meg. Munkásságának középpont-
jában a hazai éghajlat, különösen az
Alföld időjárásának jelenségei álltak.
De feldolgozta a magyarországi szél
és csapadék idő- és térbeli eloszlásá-
nak, a szél irányváltozásának adatait,
foglalkozott egyes növények fejlődési
szakaszainak tanulmányozásával, bi-
zonyos madárfajták megjelenésének és
elköltözésének klimatikus összefüggé-
seivel is. Tisztázta a májusi fagyok oka-
it, elemezte azoknak az élő szervezetre
gyakorolt hatását. Kunszentmártonban
írott legjelentősebb értekezései:

A tavaszi hőcsökkenésekről, A hő-
fok csökkenése a tavaszi reggeleken
– komoly szakmai tekintélyt szereztek
számára. Nekünk, helybelieknek még-
is „Az élet hossza Kunszentmártonban”
című egyedülálló elemzése a legki-
emelkedőbb. A *Természettudományi
Közlöny* 1886. áprilisi számában meg-
jelent 7 oldalt kitevő írásában vizsgál-
ja az időjárás-változás és a halálozás
kölcsonhatásait. Megállapításait az
orvostudomány is hasznosítani tudja.
(A kunszentmártoni papokról szóló
könyv függelékében a tanulmány teljes
szövege olvasható.) Művei közül csak
néhány cím: A májushavi viszonyok
Magyarországon. Bp. 1886.; A környe-
zet hatása a hőmérőkre. Bp. 1888.; A
zivatarokról. 1888.; A szél iránya a ma-
gyar szentkorona országaiban. 1894.;
Folyóink vízállása és a csapadék. 1897.;
Az eső évi periódusa Magyarországon.
1909.

Természettudományos munkásságát
a Magyar Meteorológiai Társaság azzal
ismerte el, hogy 1936-ban Hegyfoky
Kabos emlékérmét alapított, mellyel
a szakterület legjelesebb képviselőit
tüntetik ki azóta is. Még el kell mon-
danunk, hogy kunszentmártoni ká-
plánként lelképásztori munkája mellett
törődött a hívek képzésével, a szellemi
színvonal emelésével. 1881-ben Kun-
szenzmártonban népkönyvtárat létesít-
ett, hogy rávegye a gyermekeket és
felnőtteket az olvasás örömére. Veress
János tanítóval együtt tizenöt év vi-
szonylatában kigyűjtötte az anyaköny-
vekből a tankötelesek névsorát, hogy a

gyermekes iskoláztatása ellenőrizhető legyen. Hegyfok Kabos, a plébános és tudós, 100 évvel ezelőtt, 1919-ben, 28 évi működés után Túrkevére költözött az égi hazába. Hirtelen halála megdöbbentett mindenkit. A túrkevei református lelkész is sírva búcsúzott tőle. Hegyfok Kabos lelképásztori munkájával és meteorológus mivoltával beírta nevét hívei szívébe és az eget kémlelő tudósok aranykönyvébe.

A rendszerváltozás idején a régi temetőből áthelyezték hamvait, s most a túrkevei plébániatemplom mellett nyugszik. Az emlékünnepeken csodálattal hallgattuk az akkortájt legnépszerűbb rádiós meteorológus, Bóna Márta kegyeletes szavait. Hegyfok Kabosnak, az időjárási jelenségek európai kutatójának nevét – Jászfákóhalma és Túrkeve mellett – 1990 óta utcanév örökíti meg Kunszentmártonban. Halálá-

nak századik évfordulója arra kötelez bennünket, hogy a kunszentmártoni plébánia épületének falán aranybetűs márványtábla hirdesse emlékét annak, hogy Hegyfok Kabos egykor nyolc éven át végezte városunkban kimagasló lelképásztori munkáját és híven teljesítette tudományos küldetését.

*Józsa László nyugalmazott tanár,
helytörténeti kutató*

Tótokul tótokról

Ha így halad, nem lesz könnyű helytörténésznek lenni! Gondolok itt a számomra megfoghatatlan „európai értékekre”. Hajdan, ha két falu legényei összeverekedtek, azt azért tették, mert „az én falum a legjobb, a legszebb”, tehát inspirálta őket, hogy úgy is legyen. Ma már nem lehet származása, bőrszíne, nemi hovatartozása, meg akármilyen másság miatt pl. viccelődni, mert jön az EU ilyen meg olyan cikkelye. De akkor mit gyűjtenek a jövő kutatói, eltűnnek a Grün és Kohn, a Zsiga meg a Gazsi, meg a János bácsi felmegy Pestre viccek? Csak élnek majd egymás mellett békében és elviselhetetlen szürkeségben. Remélem: nem élek addig, hogy ezt megérjem.

Gárdonyi állítólag visszavonta a Göre Gábor könyveket, hogy a parasztokat kicsúfolta benne. Öreg paraszt rokoni meg rongyosra olvasva adogatták egymásnak és ugyanúgy fütyültek a hivatalos értékelésre, mint mi ma arra, hogy milyen legyen az uborka szabályos görbülete és hasonló hülyeségekre.

Rajta hát, amíg lehet! Nagyanyám tisztában volt tót származásával, őseink valamikor 300 éve húzódtak le a Felvidékről. Volt is neki arany tartaléka a tótokra vonatkozó mondásokból, versekből. Ezekből nyújtok át egy csokrot, mert ugye egy tót – vagyis szlovák – csak csúfolódhat tán a másik tóton – vagyis szlovákon? És egyáltalán: biztos, hogy amit ma annak tartunk, az csúfolódás?

„Adj a tótnak szállást, ő lesz a gazda!” – nem tűnik hízogónak ez a mondás, de nem biztos, hogy előítélet. Lehet, hogy utóítélet. Az is eléggé ismert mondás, hogy „Örült neki, mint ablakos tót a hanyatt esésnek.” A tótok hajdan üvegputtyokban dolgoztak, aztán az üveglapokat egy fakeretbe helyezve felcsatolták a hátukra és jöttek le az Alföldre üvegezni. Az ötvenes években, gyerekkoromban

még a jászági tanyavilágba is eljutottak. El lehet képzelni, ha hanyatt esett és ösztört az áru, az milyen élmény lehetett neki. „Ráfanyalodott, mint tót a húgyos körtére.” Vándorlása közben, ha nem volt más – elragcsálta az útszéli fákról lehullott, állatok által lepílt gyümölcsöt is.

De versikét is mondott nagyanyám: „A tót jánynak nagy a csecse, azt se tudja hova tegye, ha felveti a vállára, leér a seggepartyára.” Na, nehogy azt higgyük, hogy ez sértés! Emlékezzünk csak Rembrandt bögyös barokk nőire, vagy a régi magyar parasztideálra: „Legyen az a jány csecses, faros, hogy tuggyon dőgoznyi, meg potyogjonak belőle a gyerekek!” Az olyan Tviggy-szerű lapos csajokat röhögték ki, mint ma is – akik harminc kilók nagykabáttal együtt és fogókúráznak, mert szerintük el vannak hívva. Ezeket *deszkacsajoknak* csúfolták és azzal bosszantották őket, hogy elfelejtették felszögezni a csecsüket. Meglehetősen pajzán az a rigmus is, hogy: „Tót asszonyonak tót a lyánya, kacskaringós a...” (Na miye? Mi is rímeli a jányára?) Az eredeti feliratos butella megtekinthető a debreceni Déry Múzeum vitrinjében.

De tudományos igényű anekdota is maradt fenn a tótokról: Megkérdezték a tótot, hogy tud-e írni.

– Tudok hát! – aszongya.

A falra tót tizenegyet!

– Na, de mi is az a tót tizenegy?

– Hát az a bizonyos sárkányidom formájú, szépes kidolgozott ábra, melyet főleg az iskolások szoktak krétával a kerítésre felrajzolni a lányok iránti érdeklődésük bizonyítékeként.

Ennyit kompótként a farsangi időszakban, hiszen mikorra mindez megjelenik, már kopogtatni kezd a nagybőjt, amikor már nem illik pajzánkodni!

Durbints sógor

VERSELŐ JÁSZOK

A TISZA

Szökén kanyarog,
akár a jász lány hajfonata,
a nap barnította vállon,
úgy tekereg a Tisza
az alföldi síkon,
tanúként ezredéven át,
látva bánatot, örömet,
harcot és békés életet
a magyar tájon.

Szökén, mint a ringó búza,
ha szellő kócolja a táblát,
a Tisza békés vizén
tündérek táncolnak,
felverve kissé
az álmos lomhaságát.

Isten kegyeltje én,
hogy valóságban látom,
a békét sugalló szép folyót,
mint ring a nyárfák szegélyezte
Tisza ágon.
Szívembe zárva
enyém e drága kincs,
melytől szebb talán nincs
ezen a világon.

Magyar Ari

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök jászberényi díszpolgári kinevezésének politikai bonyodalmai a millenniumi években

Harc a jászberényi szabadelvűek és nemzeti pártiak között.

A millenniumi évek politikai életének egyik országos pikantériája volt, hogy Apponyi városában, Jászberényben díszpolgárrá választották Bánffy Dezsőt akkori magyar miniszterelnököt, akinek egyik legnagyobb politikai ellenfele Apponyi Albert volt, az ellenzék egyik vezére. Apponyi ekkor már közel 10 éve a város országgyűlési képviselője volt. Ebben a tanulmányban megpróbáltuk feltárni azokat a háttérbeli mozgatórugókat, amely alapján a város képviselő testülete javasolta Bánffy Dezsőt díszpolgárrá való kinevezésre. Miért okozott ez akkora hírt, hogy heteken keresztül az országos sajtó folyamatosan tudósítva aprólékosan követte az eseményeket. Jászberény a legnagyobb fővárosi és a vezető vidéki lapok politikai híreinek fókuszába, sőt címlapjára került. Az 1896-os országgyűlési képviselő választáson rendkívül éles és sokak által vitatott politikai küzdelemben Apponyi Albert 682 szavazattal 91-es többséggel megnyerte a választást Erdély Sándor igazságügy miniszter 591 szavazatával szemben. Ebben az időben két nagy párt állt egymással szemben. A hatalmon lévő Szabadelvű Párt és az ellenzékben lévő Apponyi Albert vezette Nemzeti Párt.

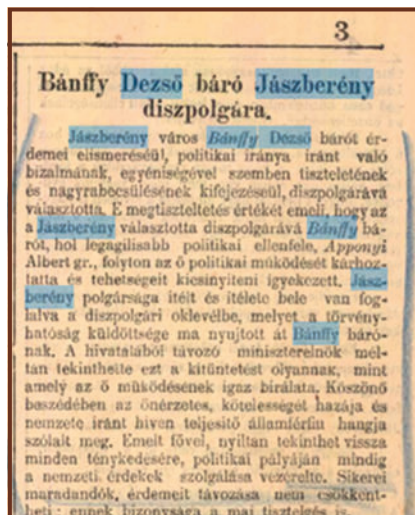
Hogyan és kinek a kezdeményezésére zajlott le Bánffy díszpolgárrá választása

Több fővárosi lap is jelentette 1898. december végén, hogy Jászberény városában a szabadelvű párthoz tartozó képviselők indítványozták, hogy báró Bánffy Dezsőt Jászberény város díszpolgárává készülnek megválasztani.

Almássy László volt a jászberényi Szabadelvű párt elnöke, akinek kezdeményezésére 115 képviselő nevében indítványt nyújtottak be a város polgármesteréhez, hogy egy rendkívüli közgyűlés keretében válasszák meg a regnáló Bánffy Dezső miniszterelnököt a város díszpolgárává. Török Aladár polgármester össze is hívta a városi képviselőket 1898. december 20-án. A rendkívüli eseményre a városatyák – az ellenzéki képviselők távolmaradásával – Bánffy Dezső bárót, hazafiúi érdemei

elismeréseként megszavazták, hogy Jászberény város díszpolgári kinevezést kapjon. (Kiss Erika, 2013)

A képviselőtestület meg is bízta a polgármestert, hogy a díszpolgári oklevelet egy nagyobb küldöttség élén – az akkori szokásoknak megfelelően – át-

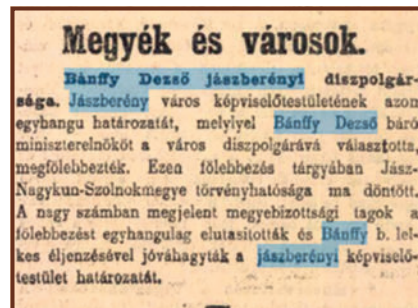
adják a miniszterelnöknek.

Az ellenzékhez közelálló kormányellenes országos napilap a Magyarországi 1898. szilveszteri száma is keményen kritizálta Bánffy: „Bánffy Dezső miniszterelnök megtette Jászberény városával azt a csúfot, hogy tegnap díszpolgárrá választotta magát vele. Az utóbbi időben a városnak fegyelmi vizsgálat alatt álló polgármestere annyi erőszakoskodást követett el a képviselő-

testületben, hogy a független bizottsági tagok elhatározták, miszerint a közgyűléseken nem vesznek részt.”

A korszak híres politikai élclapja a Borsszem Jankó is foglalkozott Bánffy Dezső jászberényi díszpolgárává választással.

A képviselő testület ellenzéki tagjai kijelentették, hogy dr. Almásy László és társainak indítványát, amely szerint báró Bánffy Dezső miniszterelnököt Jászberény város díszpolgárává megválasztották, méltatlannak tartották és a kinevezés ellen erőteljesen tiltakoztak. Még azt is felratták a miniszterelnöknek, hogy Deák Ferenc „nagy művének megbontásával rossz példával járt elő”. A város ellenzékben lévő képviselői nem is vettek részt az önkormányzati ülésen, sőt negyvenkilenc képviselő tiltakozó aláírásával a polgármesterhez egy petíciót is benyújtottak. A jászberényi képviselőtestület tiltakozó tagjai – az ún. apponyisták – még tovább léptek és egy fellebbezést már közvetlenül a vármegyéhez nyújtottak be. A tiltakozók a városi szabályrendelet 5-ik

§-ának nyílt megsértése miatt kérték a díszpolgárságra vonatkozó határozat megsemmisítését. A hivatkozott szakasz ugyanis világosan kimondta, illetve úgy rendelkezett, hogy a közgyűlés idejét és a napirendbe felvetendő témákat huszonnégy órával előbb ki kellett volna hirdetni. Mivel ez nem történt meg, így azt követelték, hogy a határozatot nyilvánítsák semmisnek.

A fellebbezés Jász-Nagykunszolnok vármegye törvényhatósága elé került. A megyebizottsági tagok a fellebbezést egyhangúlag elutasították. Végül a sok jogi huzavona után 1899. február 18-án jogervényes lett a díszpolgári cím odaítélése és megnyílt a lehetőség, hogy

egy nagyobb jászberényi küldöttség átadja a díjat Budapesten Bánffy bárónak.

A sors érdekessége, hogy amikor a vármegye 1899. február 18-án elutasította az ellenzékiek tiltakozását, ezzel egyidőben ugyanezen a napon Budapesten a kormányzó Szabadelvű párt értekezletén Bánffy Dezső bejelentette kormányának lemondását.

De ki is volt báró Bánffy Dezső? (csak egy rövid életrajz)

Báró losonci Bánffy Dezső (1843-1911) vármegyei főispán, politikus, aki négy évig Magyarország miniszterelnöke volt. 1843. október 28-án született Kolozsváron. Középiskolai tanulmányait ugyanott, az egyetemet pedig Berlinben és Lipcsében végezte. Tisza Kálmán hívéként elfogadta a Belső Szolnok vármegye főispáni kinevezését. A vármegyéék újra szervezése után Szolnok-Doboka vármegye főispánja lett. A Wekerle-kormány távozása után, 1895. január 14-én a király kinevezte miniszterelnökké. 1898. december 29-én a jászberényi képviselők Jászberény diszpolgárává választották. 1899. február 26-án lemondott a miniszterelnökségről, távozásakor megkapta a Szent István-rend nagykeresztjét s kinevezték főudvarmesternek. 1911. május 23-án halt meg Budapesten.

Apponyi pártjának – Nemzeti Pártnak – mint ellenzéknek állandó személyes támadásai Bánffy Dezső regnáló miniszterelnök ellen

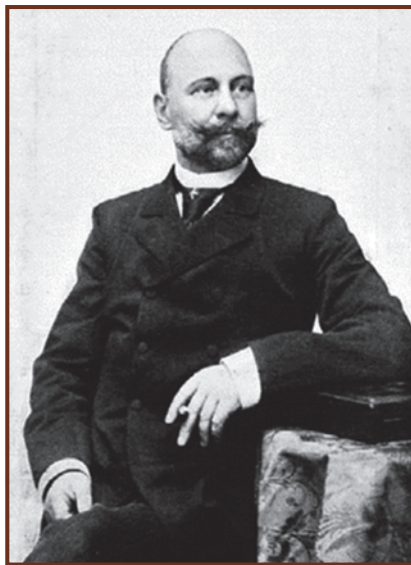
A millenniumi években akkori parlamenti viták sem nélkülözték a nagyfokú személyeskedést. Az a tény, hogy az ellenzék a parlamentben folyamatosan támadja a kormányt, a parlamenti demokráciában teljesen természetes és állandó jellemzője. Az ellenzéki képviselők durva verbális és súlyosan személyeskedő támadása Bánffy Dezső miniszterelnök ellen már abban az időben is kissé szokatlan volt. Az egyik ilyen durva szóbeli támadások sorából kiemelkedett az ellenzéki vezérképviselő, Horánszky Nándor otromba hangvételű képviselőházi felszólalása 1898. december 24-én. Bánffy nyílt levélben válaszolt Horánszkyknak, mire utóbbi, párbajsegédei által „fegyveres megtorlást” kértek a miniszterelnöktől. Mivel azonban Bánffy segédei a „fegyveres megtorlás” kifejezést értelmezhetetlennek tartották, és a másik fél segédei a fegyveres elégtétellel nem érték be, a

párbaj végül is elmaradt. Horánszky becsületsértő, politikai célzatú kirohánására, és a sértegetések utáni „lovagias ügy” – párbaj – szerinti lerendezésre már számtalan esetben volt példa a magyar képviselőházban.

De miért is bukott meg Bánffy kormánya? (1899. február 18.)

A kedves olvasókat véletlenül sem akarom untatni, az akkori idők bonyolult politikai érdek-viszonyaival, de röviden szükséges megvilágítani a Bánffy-Apponyi érdekellentét néhány hátterét.

„Hatvanheteseknek nevezték magu-

**Bánffy Dezső miniszterelnök
1898-ban Jászberény diszpolgára**

kat azok a magyar pártok és politikusok, akik elfogadták a kiegyezést. Ők két táborra oszlottak. A hatvanhetes kormánypártok (Deák Párt, Szabadelvű Párt, Nemzeti Munkapárt) védtek a kiegyezés eredeti formáját. E pártok legismertebb vezetői id. Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Bánffy Dezső, Széll Kálmán és Tisza István miniszterelnökök voltak.

A hatvanhetesek ellenzéke – ide tartozott Apponyi Albert is – tovább akarta fejleszteni a kiegyezést magyar nemzeti szempontból. Nem fogadták el a kialakult feltételeket és az 1848-as törvények értelmében perszonálunióban gondolkodtak. Ferenc József azonban a kiegyezés feltételeiből nem engedett és csak azok a politikai szereplők voltak kormányképesek és kaptak a királytól kormányalakításra lehetőséget, akik a kiegyezést nem kérdőjelezték meg. A negyvennyolcas pártok mindig is kormányképtelennek minősültek a király

szemében, a hatvanheteseknek pedig a kiegyezés továbbfejlesztéséről szóló elképzeléseiket mindig fel kellett adniuk, hogy a kormányképesek legyenek.” (Anka László, 2014)

Még nagyon fontos megemlíteni, hogy az akkori választójogot vagyoni, majd később adócenzushoz kötötték. A klasszikus liberális felfogás értelmében azok rendelkeztek csak választójoggal, akik bizonyos mértékű vagyonnal és élettapasztalattal bírtak.

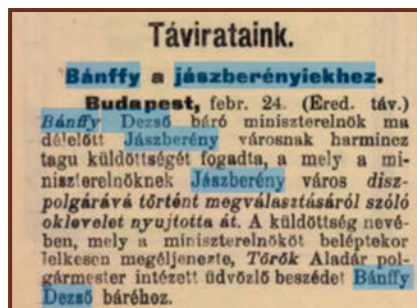
A választások eredményére a főispánok, szolgabírók, választási bizottsági elnökök, csendőrök, helyi földbirtokosok mind nagyon erős befolyással voltak. A választási korrupció, a szavazatvásárlás abban az időben megszokottnak számított. A teljes lakosság mindössze hat százaléka (!) rendelkezett csak választójoggal Magyarországon a dualizmus korában, ami a nagykorú férfiak mindössze huszonöt-harminc százalékát jelentette.

Az 1896-os választások után Bánffyt nevezték ki miniszterelnökké, annak ellenére, hogy minden politikai szereplő rövid lejárátú „epizodistának” tartotta, és mint vezető államférfit kevesen vették komolyan – írta később emlékirataiban gróf Apponyi. De nem így gondolkodott maga Bánffy Dezső miniszterelnök. Azok a politikusok, akik őt kevésbé vették komolyan, határozottan nagyot tévedtek. „Nagy akaratú lakott benne és Erdély küzdelmes politikai történetének egész ravaszági hagyatéka benne volt.” Kormányának megalakításánál számos nagyon jó döntést hozott, hiszen három általa kinevezett kulcsfontosságú miniszter kiváló alkotásokat létesített és elsőrendű politikai tényezővé vált, így Lukács László pénzügyminiszter, Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi és Darányi Ignác földművelésügyi miniszter. Miniszterelnökségének másik emlékezetes döntése volt, amikor 1898-ban meghívta kormányába gróf Klebelsberg Kunót, a későbbi legendás vallás- és közoktatási minisztert. Bánffy Dezső Szolnok-Doboka vármegyének erőszakos igazgatási módszereiről vált híressé, mint a megye főispánja.

A már említett hevesvérű Bánffy Dezső, három évi hatalomélvezet után kockáztatta meg azt az „ischli klauzulát”, amely közvetlen bukásának tulajdonképpen oka is volt. Miniszterelnöki székéről a kiöbbszített ellenzéki obstrukció miatt kénytelen volt lemondani. (folytatás a 14. oldalon)

(folytatás a 13. oldalról)

Az említett „ischli klauzula” egy 1898-as törvényjavaslat közkeletű gúnyelnevezése volt, aminek tartalma, pontosabban 5. §-a kimondta az oszt-rák-magyar gazdasági kiegyezést minden 10 évben újra kell tárgyalni. De Bécsben az akkori kaotikus politikai viszonyok között ennek újratárgyalá-

sára nem volt reális lehetőség. Bánffy ezzel az egyoldalú döntésével ideiglenesen 1903-ig meghosszabbította minden előzetes tárgyalás nélkül. Ez a döntése a 48-as alapokon álló (vagyis a teljes kiegyezést elutasító) ellenzék számára teljességgel elfogadhatatlan volt. Sikeresen szerveztek országos utcai demonstrációkat és akkor még a házszabály lehetőséget biztosított a parlamenti obstrukcióra, amely végül a Bánffy-kormány bukásához vezetett.

Magában a parlamenti obstrukción Apponyi Albert nem vett részt, édesapja ekkor már súlyos beteg volt

– „atyám halálos ágyához kellett távoznom” – írta később – de ő mindig vallotta Jókai híres mondását a „medicina pejor morbo” (a gyógyszer rosszabb a halálnál).

Díszpolgári cím átadása

1899. február 24-én végül átadták a díszpolgári címet. Bánffy Dezső ekkor már bukott miniszterelnökként délelőtt fogadta Jászberény város harminc tagú küldöttségét, akik átnyújtották a város díszpolgárává történt megválasztásáról szóló oklevelet. A jászberényi küldöttség a miniszterelnököt beléptekor lelkesen megéljenzte az üdvözlő beszédet Török Aladár polgármester mondta el.

Kedves Olvasó! Ezt a tanulmányt még 2018-ban készítettem, de minden célzás nélkül és minden politikai elkötelezettség nélkül százhusz év távlatából talán mai is tanulságosnak tűnik. Vagy tévedek? Döntse el a kedves olvasó.

Források:

Anka László: Gróf Apponyi Albert belpolitikai pályafutása a dualizmus korában.

Doktori disszertáció, Budapest, 2014

Kiss Erika: Jászberényi konfliktusok és megoldások a dualizmus korában.

Almási László mandátumszerzésének története. In: Jászszági Évkönyv, 96-112. Jászberény, 2013

Budapesti Hírlap, 1898. december

(18. évfolyam, 332-360. sz.)

1898-12-29 / 359. sz.

Budapesti Hírlap, 1898. december

(18. évfolyam, 332-360. sz.)

1898-12-30 / 360. sz.

Budapesti Hírlap, 1898. december

(18. évfolyam, 332-360. sz.)

1898-12-30 / 360. sz.

Magyarország, 1898. december

(5. évfolyam, 334-363. sz.)

1898-12-31 / 363. sz.

Budapesti Hírlap, 1899. január

(19. évfolyam, 1-31. sz.)

1899-01-12 / 12. sz.

Borsszem Jankó, 1899

(32. évfolyam, 1-53. (1621-1673.) sz.)

1899-01-08 / 2. (1622) sz.

Pesti Hírlap, 1899. február

(21. évfolyam, 32-59. sz.)

1899-02-01 / 32. sz.

Pesti Hírlap, 1899. február

(21. évfolyam, 32-59. sz.)

1899-02-21 / 52. sz.

Pesti Hírlap, 1899. február

(21. évfolyam, 32-59. sz.)

1899-02-25 / 56. sz.

Pécsi Napló, 1899. február

(8. évfolyam, 26-48. sz.)

1899-02-25 / 46. sz.

Internetes források:

<http://epa.oszk.hu/00000/00030/02228/pdf/02228.pdf> Vasárnapi Újság 1896. november 1.

<http://jku.hu/2015/01/27/jaszbereny-diszpolgarai-anno/>

Metykó Béla helytörténeti kutató

EMLÉKEINK SUBLÓTJÁBÓL

Kunszentmiklós öreg hídja, ha mesélni tudna...

...de nem tud, mert a modernizáló gondolkodás áldozata lett. Pedig történelmi távlatokban jelentős események színhelye volt. Felidézek hát ezen egykori kultikus építményről-, előkotorván az elmúlt időkből – néhány eseményt.

Városunk a Duna egykori mellékága, a Bakér mentén épült. Lakott hely volt már négy és félezer évvel ezelőtt is, és a leletek alapján a mindenkor embere itt jó szálláshelyet talált.

Történetéről mégis inkább a kunok II. István és IV. Béla idején történő letelepedéséről vallanak a levéltári adatok. A török megszállás után a város építésének fellendülése az 1745-ös redemptióval volt párhuzamos.

A kunszentmiklói öreg híd

A város központjával szemben minden időben híd segítette a víz fölötti közlekedést. Nagy szükség volt rá, hiszen a túlsó parton voltak a legelők, a szérűskertek és a temető is.

1845-ben Petőfi Sándor ezen masszív cölöphídon találkozott a szomorú juhással, akinek a költő észlelése szerint földig ért a hosszú lába. Vagy a számáré volt rövid. A híressé vált megverselt történet a „Megy a juhász számaron” címet kapta. Így lett ez a fahíd irodalmi emlékhely, hiszen a falusi zsánerképet Petőfi e verssel vezette be a Gutenberg galaxisba.

1850 után a korhadtt fahidat a városiasodó Kunszentmiklós vezetősége a kor meghatározó stílusában szép boltívekkel bíró hármastűtű téglából rakott remek építményre cserélte.

Közrejátszott ebben, hogy a város mindenható főbírája, Virágh Pál uram a túlsó parton építette meg még 1820-ban a kúriáját, így a híres és népes Vi-

belelépett egy jókora tócsába, és elkiáltotta magát: „Kunszentmiklós öreg hídja de sáros...”

Egy hónap múlva a két vendég ismét leutazott Kunszentmiklósról és megjelent Gál Sándor tanár úr házában. Ez esetben magukkal hozták barátjukat, Szigeti Sándort, az ismert operaénekest is, aki egy szép nótával köszöntötte a vendéglátóját.

Együttal átnyújtott neki egy képeslapot, melyen a „KUNSZENTMIKLÓSI CSÁRDÁS” volt látható.

Így lett az öreg híd zenetörténeti emlékhely is.

Az esemény lezajlásának leírása Gál Sándor özvegyétől származik.

1944-ben tragédia történt, nemcsak az egész országban, de városunkban is. Varga Domokos nagyhírű írónk, Vargha Tamás nagytiszteltető fia öröközte meg egyik művében a szomorú történetet. A német visszavonulás alkalmával egy magyar katonát állítottak

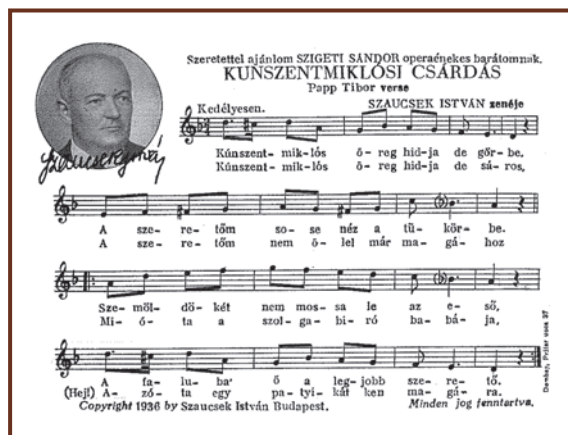
Történt pedig az Úrnak 1966-os esztendejében, június elsején, hogy megrázó esemény helyszíne volt a híd. Délelőtt a gimiben Arany János: Hídavatás című versét elemezték a tanulók. Ebben a budapesti Margit híd avatása utáni öngyilkossági hullámról verselt a költő.

Az egyik kisdíák ebéd után szokás szerint a hídon várta az imádott kis hölgyet. Jött is az rebegő pillákkal, ringó léptekkel, halvány rózsaszínével arccsokáján.

A felhevült ifjú könyörgött neki, hogy végre induljanak már el azon a sikamlós nádi ösvényen.

Vonakodott a kislány, s ekkor a legénykének eszébe jutott a Hídavatás tragikum, és zsarolni kezdte kedvesét: „Ha nem jössz, akkor leugrom!” „Ugorj” – szölt kacagva a diáklány.

Csobbant a történet. A víz térdig, az iszap derékig, a sár a feje búbjáig ért a fiúnak.

Szaucsek István: Kunszentmiklósi csárdás (Papp Tibor verse)

Kunszentmiklós, strandfürdő

rágh család biztonságosan közlekedhetett rajta. A híd elkészülte magával hozta a Bakér túlsó partjának a beépítését is.

1936-ban történt, hogy gimnáziumunk rajztanára, a jeles festőművész, Gál Sándor budapesti vendégeit fogadta egy kis barátkozás céljából. Bemutatta nekik a várost, és a legendás hidat is. Egyikük, Szaucsek István volt, fővárosi gyógypedagógus tanár.

Zeneszerzőként is nevezetes, hegedűn, zongorán, sőt orgonán is igen jól játszott. Kiemelten szerette a népdalokat és a népies műdalokat, efféléket maga is szerzett.

A másik vendéget, Papp Tibornak nevezték, ő verselésben és nótaszöveg írásban jeleskedett. Ő volt az, aki a hídnál figyelmetlenségében lakkcipőjében

a híd őrzésére. A menekülő nácik aláaknázták a hidat, de nem tartották fontosnak, hogy szóljanak a robbantásról a bakának. Így a háromlyukú hídnak és a szerencsétlen magyar fiúnak egyszerre történt elmúlása. A katona még két napig haldoklott a Baksay Sándor püspök által épített szép klasszicista stílusú parókia falai között, a hét Vargha gyermek szeme láttára.

Az 1960-as évekre már én is jól emlékszem. A vaskorlással ellátott jellegtelen betonhíd csak egy dologban volt igen szép. Csiklandozó ifjú korunkban találkozóhelye volt a szerelmes gimnazistáknak. Innen indultunk kézenfogva a Bakér menti nádasba a tocsogó ösvényen a minden elrejtő vízinvények rejtékébe, álmodozni a boldogságos jövődőről.

Tettével kiérdemelte az osztálytól a legszerelmesebb, a legbátrabb, legeliszántabb, – no meg a leghülyébb címet.

1980 táján ezen szerelmi ösvény felöltetett, bitumennel szilárdítottatott, s szép házak épültek a nádas helyére a Bakér partjára.

Az én házam is itt épült. Csakhogy a folyót közben csőbe húzták, betemeték, így a sokat látott híd már nem volt szükség többé.

Így ért véget a több évszázados, legendákban bővelkedő kunszentmiklósi öreg híd története. Így maradt a város Bakér nélkül, nádas nélkül, híd nélkül. De az emlékek nem múlandók, velünk élnek.

Székelly Gábor
helytörténeti kutató

KÉPES RIPOORT a szanki Kiskun emlékhelyről

*A Kiskun emlékhely megálmodója és megvalósítója,
Patkós Zsolt, Szank korábbi polgármestere*

Fotó: Bognár Mária

Részlet a kiállításból. Fotó: Bathó Edit

Harminchárom kiskun település emlékhelye Szankon

Fotó: Bognár Mária

Részlet a kiállításból. Fotó: Bathó Edit

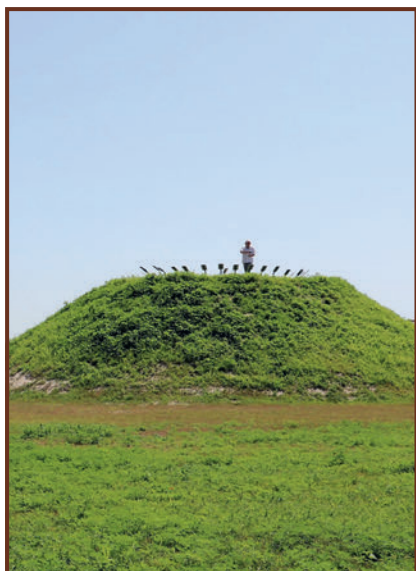

Kiskun emlékhely – A kiállítás részlete

Fotó: Bognár Mária

*Részlet a kiállításból
Fotó: Bognár Mária*

Kunhalom. Fotó: Bognár Mária

Részlet a jurtából. Fotó: Bathó Edit

Árpád-kori veremház
Fotó: Bognár Mária

A kiállítás részlete. Fotó: Bognár Mária

Részlet a kiállításból. Fotó: Bognár Mária

Részlet a kiállításból. Fotó: Bognár Mária

Jászkun Kapitányok Tanácsa Szankon

A jász- és kunkapitányok 2019. november 30-án, Szankon tartották őszi tanácskozásukat. Varga Ferenc regnáló kiskunkapitány és felesége, Katalin asszony, valamint Patkós Zsolt, a település polgármestere fogadták a vendégeket a Művelődési Házban. A polgármester úr köszöntőjében elmondta, hogy nagyon fontosnak tartja a jász- és kunkapitányok, kapitánynék szerepét a jászkun identitás erősítésében. Jó példát mutatnak a gyerekeknek és a fiatal generációnak. A jász- és kunka-

Varga Ferencné kiskunkapitányné asszony. Fotó: Bathó Edit

Tóth Milán verset mond a Kapitányi Tanács résztvevőinek. Fotó: Bathó Edit

pitányok munkájának támogatásában azonban fontos feladata van a Jászkun-ság önkormányzatainak.

A tanácskozás hivatalos részének megkezdése előtt Győrfi Sándor regnáló jászkun főkapitány a Jászkun Kapitányi Tanács nevében elismerő és köszö-

Varga Ferenc kiskunkapitány, Nagy András nagykunkapitány, Győrfi Sándor jászkun főkapitány, Nemes József jászkapitány Fotó: Bathó Edit

A Kapitányi Tanács résztvevői

Fotó: Bathó Edit

Jász- és kunkapitányok, kapitánynék a Kiskun emlékhelyen

Fotó: Bathó Edit

nő oklevelet adott át Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató asszonynak a kapitányi tisztség 20 évvel ezelőtti hagyományörző felélesztéséért, a Jászkun Hármaskerület felé történt kiterjesztéséért, valamint a folyamatos szakmai és tudományos támogatásáért.

Az igazgató asszony megköszönte a testületnek a szép elismerést, és biztosította a kapitányokat, hogy továbbra is szívügyének tekinti a hagyományörző jász- és kunkapitányok tevékenységének szakmai támogatását.

Ezt követően megkezdődött a tanácskozás hivatalos része, amely során a kapitányok megbeszélést tartottak az aktuális teendőkről, tájékoztatást adtak a 2020-as év fontosabb rendezvényeiről, amelyek között kiemelt figyelmet kap majd a Jászkun Redemptio 275 éves évfordulója.

Bathó Edit köszönetet mond az elismerésért. Fotó: Fehér János

Amíg a kapitányok tanácskoztak, addig a jász- és kunkapitányné Varga Ferencné kiskunkapitányé asszony vezetésével látogatást tettek, a Büszkeségpont kiállításában, a hagyományok parkjában és a szanki kézműves kenyérházban.

A tanácskozást közös ebéd követte a Művelődési Ház nagytermében, majd a társaság meglepetésként a 2019-ben átadott Kiskun emlékhelyet.

A kapitányok és kapitányné kelles napot töltöttek el Szankon. Köszönet illeti Varga Ferenc kiskunkapitányt, és feleségét, Katalin asszonyt a szívélyes vendéglátásáért és a nagyszerű programért.

Iris

A FERENCESEK ÉS A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG DIKTATÚRÁJA JÁSZBERÉNYBEN

Miről tanúskodnak a Historia Domus lapjai 1918–1922 között?

A Historia Domus Jasbereniensis 1855-1937-es kötete (a továbbiakban HD 1855) foglalja magában a Tanácsköztársaság eseményeit. Sajnos ebben az időből nem áll rendelkezésünkre Schematizmus, vagy Tabula. Talán a háborús viszonyok miatt nem is adtak ki ilyet. 1916-ban a rendházfőnök Kubusz Leontin, aki egyben hitszónok, iskolai hitoktató, a III. Rend igazgatója, a Jézus Szíve Társulat vezetője, könyvtáros és a háztörténet jegyzője, Németh Kelemen volt a helyettese, Csóri Gábor hitszónok, Pálik Arzén hitszónok, Móri Fülöp sekrestyés és Palotás Módszert alamizsnagyúttal alkottak hatan egy közösséget. Móri Fülöpről annyit ír még a Tabula, hogy behívták katonának.

1918. november 1-jén tájékoztat minket a jegyző a következőkről: „Katonák zavargása: „Az egész város rémületben volt egész nap, mert az Ukrajnából hazatért katonáink az állomáson egész nap gépfegyverekkel, kézigránátokkal lövöldöztek, kiraboltak egy vasúti ???szállító kocsit, annak tartalmát: ruhaneműket, ágyneműket, befőttek, bor, lekvár stb. árulták potom áron. Sapkájukról letépték a rózsát s a köztársaságot kiáltották ki. Ez folytatódott még másnap is. A vidéken, a szomszéd községekben ezen forradalomféleség még nagyobb mértékben dühöngött.” Nem kapunk képet arról, hogy más jász településeken miképpen dühöngött a forradalomféleség.

A következő bejegyzés november 15-16-án volt, amikor is német katonák csapatszallító járműveken a frontról hazaérkezve haladtak át a városon. Jó hírt is kapunk, mert Kertész Károly kántor is hazaérkezik, és újra kántori szolgálatba tud állni. A házfőnök a városi képviselő-testületnek jelzi a hazaérkezést, és kéri az állásba való visszahelyezését. Ezen év adventje kevés eseménnyel zajlott le. A hajna-

li miséken sokkal kevesebben vettek részt, és a karácsonyi ünnepek és az év végi hálaadó istentisztelet is rendben lezajlottak. Fájdalmasan jegyzi meg: „A mai szociál demokratikus viszony sokat elvon templomunktól is, adná a jó Isten, hogy az új év áldásosabb, boldogabb legyen édes magyar hazánkra, mint az elmúlt.”

Február 23-án a Tartományfőnök atya arra szólítja fel körlevelében a tartomány tagjait, hogy tegyék le a köztársaságra az esküt a kormánybiztos, vagy megbízottja előtt. Erre március 6-án került sor dr. Friedvalszky Ferenc polgármester, a kormánybiztos meghatalmazottja előtt. „Az esküminta úgy szól: Én ... esküszöm, hogy a magyar népköztársasághoz s annak alkotmányához hű leszek, Magyarország teljes függetlenségét megvédem, minden erőmmel Magyarország népének javát, szabadságát és haladását fogom szolgálni. Isten engem úgy segítjen!”

A következő érdekes esemény, hogy a házfőnök hosszú idézetet közöl a Jászberényi Újság március 30-iki számából: „Pár nappal ezelőtt még élet-halál harcban állott egymással a Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Magyarországi Kommunista Pártja. Pedig a két verekedő ikertestvér párt egy célt szolgált: a kommunista társadalmi rend minél előbb való megteremtését a kapitalizmus alapú világrend helyébe. A proletariátus megundorodva az Antant imperialistáinak kapitalista kapzsiságától és gonoszságától, mely a vergődő Magyarország megfojtását tűzte ki céljául, elhatározó fontosságú lépésre határozta el magát és kikiáltotta a proletárdiktatúrát, ami magyarul a dolgozók, munkások uralmát jelenti, mely az orosz szovjet-köztársasággal, a világ minden proletárjával kéllehetetlenül összemoszolja a nemzetközi imperializmust.

(folytatás a 20. oldalon)

(folytatás a 19. oldalról)

Ezen elvnek megvalósításáért csak a parasztok, munkások és katonák ilyen egyesülésével a jövőendő-Magyarország alkotmányának az alapját is lerakta. Mit jelent ez? Magyarország kormányzásában a jövőben csak a parasztok, munkások és katonák követei vehetnek részt. Városunk e három élőszervére támaszkodva itt is megalapítottuk a munkások, parasztok és katonák tanácsát, ami egy néven jászberényi követtanács nevet viseli. A követtanács áll 40-40 paraszt és munkás tagokból, melyhez a katonatanács járul. Ezen követtanács elnökéül Lázár Henriket, al-elnökévé pedig Lónyai Béla és Pacauer Gábor elvtársakat választotta.”

A következő oldalon Farkas János közoktatásügyi biztos levele olvasható a felekezeti iskolák ügyében: „A jászberényi követtanács egyhangúlag kimondotta, hogy Jászberény felekezeti iskolát el nem ismer, hanem valamennyi, így volt rk, ev. ref. mint izr. hitfelekezeti iskolát az állam tulajdonának jelenti ki, s a közoktatás a népbiztosság rendelete megérkeztéig munkás Népiskolának nevezi. Ezzel kapcsolatban kimondotta, hogy a vallásoktatást így a főgymnáziumból, a tanítóképzőből, polgári leányiskolából mint az elemi iskolákból, nem különben a gazdasági és iparostanoncz és kereskedő iskolákból kitiltja s helyette a megállapított órákban az erkölcsant és a mai kort ismertető előadásokat elrendeli az esetleg így maradt órákban közismereti tárgyak tartandók.

Az iskolákból minden olyan kép, feszület stb. mely a gyermek lelkében a múlt bűnös rendszernek csak halvány emlékéit s felidézhetné kidobandó.”

A cikket így kommentálja: „Ezen förmedvénnyel címzetes katolikus (együttal felekezeti tanító) Istentagadó és eretnekké tette magát, aki emiatt arra tette magát méltóvá, hogy társai megvessék s majdan a temető árkába ássák el. A hitoktatás beszüntetése az egész város lakosságát lázas állapotba hozta s ápr. 2-án a piactéren főt. Erdős András helybeli plébános, főt. Domby Béla helybeli ev. ref. lelkész, a rabbi és többek felszólamlása a nevezett Tarka Jánost lehurrogták, s a Budapestről kiküldött népbiztos megígérte, hogy Jászberény város közönségének e tekintetben orvoslást ígért. Ezen eseményt azért írtam le, hogy a késő utókor is

láthassa s olvashassa, hogy habár Jászberény város lakossága vallásosságáról ismeretes, mégis találkoznak köztük olyanok is, akik megfelekednek kath. voltukról, sz. vallásukat mely az övék is lábbal tiporják, de egyúttal, hogy vannak sokkal többen, kiknek szívében él a hit s bátran szót mernek emelni sz. vallásuk érdekében. Vajha ezek óhaja teljesülne. Adja a jó Isten! Ezen események után természetesen a hitoktatás az összes iskolában megszűnt, de azért mert a tanulók fel lettek szólítva, hogy a hitoktatásra a templomban jelenjenek meg, s így ápr. 1-től kezdve a templomban végeztük a hitoktatást. De kevesen jelentek meg egy-egy alkalommal, de azért végeztük mégis június közepéig.”

Április 27-én erdélyi menekült csendőrök elfoglalták a kolostor 11 szobáját, amelyet körletnek használtak, így telehordták szalmával. 29-én újabb csendőrök érkeztek, akik a rendház ebédlőjét foglalták el. Így a pincét kellett átalakítani ebédlővé, mely igen csak hűvösnek bizonyult. Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, ugyanis május elsején a Szolnok felé igyekvő román katonák hírére a csendőrök összepakoltak, s 2-án Hatvan felé elvonultak. Utólagosan lett bejegyezve már május 2-án, hogy Erdős András plébánost éjjel 1 órakor Budapestre szállították autón, azóta fogva tartják, de sem az okokról, sem állapotáról nem tudnak.

Június 25-én a házfőnök összetűzésbe került a forradalmi tanáccsal: „Kubusz Leontin házfőnök megidéztette a forradalmi törvényszék elé, amiért jún. 20-án két directorimi tag előtt a communismus ellen hevesen kikelt és tiltakozott az elvtárs megszólítás ellen, jegyzőkönyvet vetek fel az esetről s kijelentették, hogy majd a tárgyalásra megfogják idézni, ez azonban elmaradt.”

Városunk gyásznapja, a vérfürdő: „Nem hagyhatom szó nélkül, hogy fel ne említsem a júl. 18-ára a directorium által előkészített vérfürdőt. A mai napra ugyanis a jászberényi directorium nagy népgyűlést hirdetett, melyre a ???-ai gazdákat is meghívta. Bokányi Dezső Budapestről lett volna a főszónok, állítólag a kényszermunkát akarta volna megszavaztatni. A szószer nem mint máskor a piactér közepén, hanem a városházkapuja fala mellett volt felállítva. Rengeteg néptömeg jött össze, de a szónokokat lehurrogták,

abcugolták, nem akarták meghallgatni, mire Bokányinak zsebkendő lobogtatására megszólalt a gépfegyver, mire a tömeg eszeveszetten rohant szét, legnagyobb része a városház melletti Casino utcába, ezekre pedig a városház udvarából oldalt lőttek, úgy hogy 12 halott volt, s körülbelül 50-60 sebesülés. A gépfegyvereket a directorium előre elhelyeztette, mert minden áron lövetni akarta a tömeget. A directorium feje volt ekkor Lázár Henrik. Alig egy-pár napra a directorium 2-3 főemberét (Lázár-Paczauer stb.) felfüggesztették s másokat bíztak meg, akik a vérengzést minden áron a burzsvaei gazdákra akarták fogni, hogy ők kezdték a lövöldözést. Fel is állították a panaszfelvételi irodát, melynek feje Gyetvai János lett, de nem sokáig uralkodtak, mert júl. 31-én a directorium megszökött, miután Szolnoknál a vörös katonák offenzívája kudarcot vallott. A júl. 13-ára rendezett vérfürdő áldozatai ezek: Kondor József 15 éves, Lusztig Ilona, Mészáros József 43 éves, Herczeg András 20 éves, Kis Frigyes 42 éves, Cseh József 51 éves, Kovács Mihály 42 éves, Rácz János 47 éves, Gugi István 35 éves, Urbán István 23 éves, Kolcza N. zilahi menekült.”

Megjegyzendő, hogy Kele József apátplébános szerint 10 halott, 21 súlyos sebesült és 104 könnyebb sebesült volt. A későbbi események sem hoztak javulást az életükben: „Július hó utolsó napjaiban a vörös katonák Szolnoknál megkezdett offenzívája, de kudarccal végződő támadása következtében kénytelenek voltak visszavonulni s így egész délelőtt a vörös katonák vonultak keresztül városunkon minden legkisebb tüntetés vagy a lakosság örömmilyváltása nélkül. Délután már a román katonaság jött, kergetvén a vörös katonaságot. S ez így ment azután nap-nap után, folyamatosan csak román katonaság, akik az átvonulás alkalmával az út menti tanyákról, amit csak elbírtak vinni, pénzt, ruhaneműt, állatokat stb. mind elvették. Feltörték az útban levő pincéket s azokban valóban pogány módra garázdálkodtak. Fecske János, Erdős István, Herczeg N. és a pincészeteket sok kárt szenvedett utánuk. De hányan vannak még, akikről mi tudomással nem vagyunk. Így aztán nem is kell csodálkozni, hogy az augusztus 2-án megtartott Porciunkulai búcsún csak a városból jelentek meg néhányan, de vidékről senki sem érkezett.

Ezután írhatott a házfőnök némi pozitívumot is háztörténet lapjaira: „A mai napon Erdős András plébánosunk, két hónapi fogság után, hazatérhetett Budapestről. Hol vasúton, hol kocsin, hol gyalog jöttek a gyöngyösi plébános-sal ft. Bozsik Pállal. A délutáni órákban tisztelgett nála a házfőnök maga, hogy üdvözölje őt kiszabadulása alkalmából. Nap-nap után vonulnak keresztül városunkon a román katonaság, lovasok, gyalogosok, százakra menő kocsi, muníció és élelmiszerral megrakva, ennek egy része tovább vonul, egy része pedig itt marad.” Augusztus 22-én a templom előtti teret körül állították ágyúkkal, de csak azért mert itt találtak nekik alkalmas területet.

Szeptember 1-jén távoznak a román katonák a városból, s elvisznek magukkal mindent, ami mozdítható, főleg élelmiszert, takarmányt, több mint 300 kocsival. Ennek következtében a városban hiány lépett fel mindenképpen. December 1-jén jegyzi fel Leontin, hogy a város sötétségben van: se villany, se gyertya, se petróleum.

1920. január 19-én Horthy Miklós fogadása volt a városban: „...Először a hölgyközönség küldöttségét fogadta, melynek szónoka Baranyiné önnagysága volt (Baranyi Balázs ny. tanító felesége) ki valóban remek, megható, szívhez szóló szavakban ecsetelte az igazi magyar női szív fájdalmát, amit a lefolyt háborús idő, majd a kommunizmus ideje alatt érzett, majd reménységét s örömét fejezte ki, hogy ily ember, mint Horthy – került az ország határainak megvédésére. A Tanácsköztársasággal kapcsolatos utolsó bejegyzés 1922. május 3-án volt. Ezen a napon a piactéren gyülekezett a város lakossága. A diktatúra alatt – 1919. március 30. – ugyanis az iskolákból eltávolították a kereszteseket. Reggel szentmisén vettek részt, s minden osztály a saját osztálytermi kereszttel vonult a Pálkás-kereszthez, ahol a polgármester és a plébános köszöntötte a megjelenteket. Az eseményt természetesen a diákok kórusa énekkel kísérte. Jól látható tehát, hogy a Jászberény város lakossága – így a rendház tagjai is – a Tanácsköztársaság napjait fájdalommal és aggodalommal élték át. A város lakossága szenvedésekkel telt szívvel várta annak végét, s igyekezett annak minden emlékét kitörölni emlékezetéből.

fr. Varga Kamill ferences pap

Új könyv a Jászság 1919-es történetéről

A végtelen idő forгатagában, hazánk történetének tragikus eseményeit szemlélve feltűnik, hogy egyre több kerek számú évforduló követi egymást. 2018-ban az 1914-től 1918-ig tartó első világháború befejezésének századik évfordulójához érkezünk. Ezt követte a múlt év folyamán a Tanácsköztársaság kikiáltásának 100. évfordulója. Ennek az időszaknak eddig kevésbé ismert történéseire emlékezik és hívja fel a figyelmet dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna közelmúltban megjelent új könyve. A Jászság szorgalmas kutatójának személyét nem kell bemu-

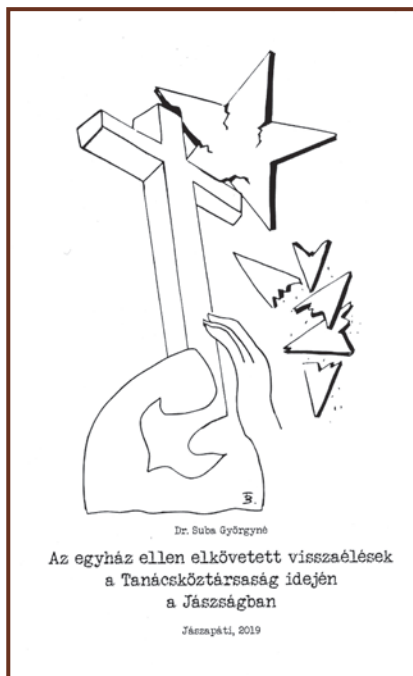
latsítani. És ezt a „bűnét” nagyon is büntették, nem tudott a különben csendes és nyugodt lakosságú Jászberény az észrevétlenség homályába rejtőzni – mint a legtöbb alföldi város – a rémes napok alatt, kikiáltott fehér város volt, állandóan figyelemmel kísérték, és rémes terror alatt tartották.” Elsőként az iskolákból távolítottak el minden olyan képet és feszületet, „mely a gyermekek lelkében a múlt bűnös rendszernek csak halvány emlékét is felidézhetné” – írta közleményében 1919. március 30-án a hitehagyott Taska János, a város közoktatási népbiztosa. Hamarosan túszként Budapestre hurcolták Erdős András plébánost, majd mindazokat, akik felemelték tiltakozó szavukat az egyház elleni nyílt támadásokért, „izgatás” címén börtönre és pénzbüntetésre ítélték.

Közöttük volt Suba Antal, Nagy István, Egressy Kálmán és Taczman Kálmán. Az országban sok helyen követelt halálos áldozatot a rögtönítélő különítmények megjelenése. A falvak lakosai közül ártatlan embereket végeztek ki, katolikus és protestáns papokat akasztottak fel, lőttek agyon. A félelmetes jászberényi terrorcselekményeknek Egressy Kálmán, a fiatal joghallgató lett az áldozata, akit vallásos meggyőződése miatt lőttek főbe május 2-án.

A plébános elhurcolása után a Nagyboldogasszony plébánia vezetését érseki megbízatással a három káplán látta el, akik közül Kocsis István naplószerű pontossággal rögzítette írásban a 133 nap helyi eseményeit. Az egri főegyházmegyei levéltárban őrzött kéziratos feljegyzés – sok egyéb dokumentummal együtt – kiváló forrásként szolgált, s ezek segítségével tárta fel

dr. Suba Györgyné hitelesen és példamutató pontossággal mindazt a visszaélést, ami az egyházat sújtotta 1919-ben. A hatalmas feltáró munkáért a szerzőt a legnagyobb elismerés illeti, mert az ismeretterjesztés mellett azt a reményt erősíti, hogy a múlt szörnyűségei soha többé nem ismétlődhetnek meg.

*Józsa László
helytörténeti kutató*

A könyv címlapja

tatnunk a REDEMPTIO olvasóinak, hiszen a keze alól kikerült írásművek sokasága ismertté tette őt a helytörténet iránt érdeklődők sorában. Legújabb könyve a katolikus egyház ellen a Jászságban elkövetett visszaéléseket bőséges forrásanyag felsorakoztatásával mutatja be. A 133 napig fennálló Tanácsköztársaság intézkedéseiben legjelentősebb helyet a vallásüldözés foglalta el. Így történt ez Jászberényben is, ahol a Vallásügyi és Likvidáló Bizottság ténykedéséről Kocsis István, a Nagyboldogasszony plébánia káplánja (segédlelkésze) a következőket írta: „Jászberény népének egy nagy bűne van, az, hogy nagyon katolikus...”

Lacházi csárdatörténelem

Az 51-es országút mentén, a majosházi leágazásnál lévő *Levegő (vagy Levegős) csárda*, amely közel két évszázada országosan is ismert, 2019. augusztus 6-tól immár *Sparher* néven várja az országút vándorait.

Az egykoron betyárcsárdaként elhíresült vendégfogadóról köztudott volt, hogy ha az ablak függönyei össze vannak húzva, akkor pandúr, illetve csendőr van odabenn. Ha pedig a függönyök kikerültek, akkor ez azt jelentette,

június 8-án, amikor kunszentmiklósi Dönti Péter és Baski György lovas betyárokkal és bandájukkal együtt hatvan kocsit kifosztottak, melyek a pesti Medárdvásárról éppen Lacháza felé tartottak hazafelé.

De nem járt jobban alig egy hónap múlva a pesti vásárra igyekvő kunszentmiklósi második bíró sem, amint a jegyzőkönyvből kiderül: a „*Levegő Korcsmánál történt nagyszerű*” rablásban négy álarcos elvette tőle a város és

betyárbeccsület íratlan szabályai ellen vétő betyárvezért Bogár Imre és társai 1862 januárjában először megkínozták, majd egy homokzsákot a lábára kötve élve egy gulyaitató kútjába dobták.

Baski György (1833–1862) öngyilkos lett. Amikor a túlerőben lévő zsandár s pandúr had körbefogta az elhalt kedvese apjának monostori tanyáján a házat, ahol megbújt, megfenyegették, hogy ha nem jön ki, akkor rágyújtják. Baski inkább az önkéntes halált választotta, mintsem megadja magát.

Gózon István Kiskunhalas város hadnagya többször részt vett Baski üldözésében, de egyszer csak úgy fordult a kocka, hogy neki kellett kegyelemért esdekelnie. Utóbb jó barátok is lettek, de a betyár életét megmentenie, minden arravaló igyekezete dacára sem sikerült. Hálából azonban írt a hadnagy egy verset *Baski Gyuri nótája* címmel (részlet):

*Betyár vagyok,
a bugaci ménesből van paripám,
Nem sirat más, ha felkötnek,
csak egyedül a babám.
Jelen voltam Sumárnál is
a bajai rabláson,
A két Bogár s Dönti Péter
négyen voltunk rakáson.*

*Pest felé is próbát tettünk
levegői csárdába;
Nyolcvan utast kiraboltunk,
lett pénzünk a kasszába.
Volt közöttük nagy úr, zsidó,
sáfár, kupec, furmányos,
Nem bántottuk, akit láttuk,
hogy vándor vagy napszámos.*

*Szép ifjú volt a Gyuri,
kár hogy nem volt szerencsés,
Akkor végezte ki magát,
mikor nem volt menekvés.
Ne kerüljön zsandár kézre,
szívébe lőtt magának,
Így lett vége Monostoron
Baski Gyuri dalának.*

A Levegő csárdához köthető betyárvilágból említést érdemel még Fazekas Dávid (1824–1853), akit törvényesen végeztek ki a hatóságok.

A csárda újkori történelmét csak 1939 szeptemberétől ismerjük, amikor

A Levegő csárda és névadója az 1880-as kataszteri térképen

hogy „szabad a levegő”. Nevét azonban nem innen kapta, hanem a szomszédos Levegőhegyről.

A krónika szerint az 1800-as évek elején épült csárdánál a vásárra tartó lovas kocsik mindenkor megálltak, mivel messze földön híres volt itt a kiszolgálás. Míg a gazdák ettek és ittak, a lovakat bekötötték a csárda mögötti istállóba, ahol azokat is ellátták. Mivel a csárdának vendégszobái nem voltak, a távolba utazók az éjszakai veszélyeket elkerülendő megszállhattak itt, de aludni csak a lovas kocsikon tudtak. A veszély egyébként nem volt más, mint a betyárok sorozatos rablótámadása.

A Pest megyei pandúrokat leginkább a Bogár fivérek zsványkodása foglalkoztatta, akiknek ténykedése Soroksártól Bajáig terjedt s kedvelt helyük a Levegő csárda volt. Itt hajtották végre egyik legnagyobb rablásukat is 1852.

saját pénzét, kabátját, s amit a bíró a legjobban sajnált, hogy a pipáját és dohányzacskóját is elkobozták.

Bogár Miska (1832–1862), aki 1860-ban csikos számadó volt Lacházán, a zsandárokkal folytatott tűzharcban halt meg, Imre testvérét (~1840–1862) pedig felakasztották miután elfogták.

Dönti Péterrel (1816–1862) a társai végeztek. Ugyanis 1861 decemberében Baján vásár lévén, a hazafelé tartó szekeres kereskedők kocsijait Dönti Péter megállította, majd az út közepére terített subájába rakatta a megszeppent kereskedők ékszereit és pénzét. A nyomaték kedvéért az út két szélén álltak a betyártársak. A gazdag zsákmánnyal ezután elvágtattak a pusztába, s megkezdődött az osztozkodás. Dönti a zsákmányból mindenkinek 100-100 forintot adott, a többi magának tartotta meg. Ez lett a veszte. A

a majosházi Németh Imre árverésen kibérelte a vendégfogadót a lacházi Legeltetési Közbizottságtól, s lakott benne a családjával. A háború alatt a család-

Az 1980–90-es években a csárdának ikonikus alakja volt Sallai Géza (1941–2004) felszolgáló – becenevén a Púpos –, aki hol a Dunaparti Birka csárdában,

hol meg a Levegő csárdában dolgozott váltakozva. A visszatérő vendégek csak úgy emlegették ekkor a Levegőt, ha betérni óhajtottak, hogy „*nosza, ugorjunk be a Púposhoz*”. (A Birkacsárda 1976-tól 2012-ig működött.) A motorizáció elterjedésével az egykori betyár-csárdából végül autócsárda lett, amit a Levegő csárda igencsak megsínylett, amikor 2003. január 24-én egy ámokfutó kamion belehajtott az épületbe és lerombolta annak homlokzatát. Nemrégiben a győri központtal rendelkező Sparhert éttermi lánc vette bérbe a csárdát, melyet kibővítettek még egy épületszárnyal. Bár más néven üzemel most, azonban tervezik, hogy a Levegőt is kiírják majdan, tekintettel a régmúltú és közismert névre. A Levegő csárdával egy időben épülhetett meg a *Csókai csárda* is, minthogy a reánk maradt tervrajza 1790-ből való. Hogy mennyi ideig működött ez a pusztacsárda nem tudni, annyi azonban bizonyos, hogy 1864-ben még megvolt, mivel ekkor írta le Bibó István városi főjegyző

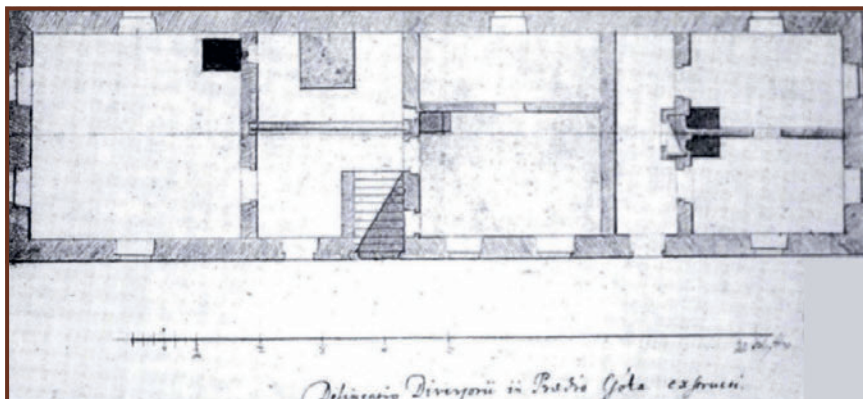
A Levegő csárda romjai az autós tragédia után

nak el kellett hagyni az otthonát, miatt az oroszok lepusztították az épületet: felszedték a padlót és raktak tüzet ott a házban. Amikor visszaköltözhetek, akkor csupán egy jól kiforrázott marmonkannával és két pöttyös bögrével kezdett bele ismét Németh Imre a kocsmároskodásba.

Az ötvenes évek elejére sikerült aztán helyreállítani mindent, de ekkor az államosítás révén a csárda a tanács, majd a Ráckeve és vidéke Áfész tulajdonába került. A szövetkezet 1981-ben adta szerződéses vállalkozásba a vendégfogadót, melyet ekkor már Németh Imre Róbert nevű fia vezetett. A privatizáció idején az Áfész aztán eladta a csárdát egy új tulajdonosnak a Németh család elővásárlási jogát figyelmen kívül hagyva.

A lacházi Dunapart legismertebb tájékozási pontja a Birka csárda volt

A Csókai csárda alaprajza

mindazt, amit az idő tájt tudni véltek róla: „Öreg korcsmai épület a fentebbi pusztában. Régi lehet, miután felépítésére a most élő emberek nem is emlékeznek. Közel hozzá fekszik egy domb, melyet templomhegynek neveznek, itt hajdan falu lehetett. Az itt-ott elszórt kövek s épületmaradványok gyaníttatják valahai létezését. Még jelenleg élő emberek emlékeznek rá, hogy a korcsmai épület itatókútjánál volt egy vályú, melynek egyik támasztéka azon szegletes kövekből volt, melyek a közeli templomhegyből kiszedettek. (folytatás a 24. oldalon)

(folytatás a 23. oldalról)

E kövön állítólag lett volna egy írás, melynek ismeretlen betűit megmagyarázni senki sem tudta. Egyszer azonban egy Pestre utazó alföldi szerb a kútnál itatni megállván, többek jelenlétében a kérdéses követ szemügyre vette, s az előtte ismeretes görög vagy szerb betűkből a felírás jelentőségét kimagyarázta. A kő felirata pedig ez lett volna: „aki engem feleml, felemelem én azt”. Másnak

van tüntetve egy gémeskúttal egyetemben. A népi szóbeszéd szerint Rózsa Sándor (1813–1878) is itatott erről a kútról.

A Nekeresd csárda 1945-ig volt az út vándorainak szomjoltó helye. Először az oroszok bontották le a földemgrendákat és tüzelték el, majd a lakosság hordta szét a kocsmát, mígnem aztán az enyészet martaléka lett. És ha már a csárdákról volt szó, akkor említést kell

A Nekeresd csárda a Szentiványi út mentén (W.H. = Wirtshaus = kocsmá)

Firka József betérő csárdája a századforduló idején
a mai Dózsa György út és Úttörő utca kereszteződésében

talán az értelem fel se tűnt, az említett szerb azonban a kőért éjjel eljövén, azt magával elvitte, s szétzúzatásakor sok kincset lelt benne. Ennyi róla a monda, melynek megtörténtét az idősbegek közül erősen állítják.”

Szintén pusztacsárda volt a Nekeresd csárda is a Kis Bankháza pusztá alatt elterülő Nekeresd pusztában. A II. katonai felmérés (1819–69) térképén még nem szerepel, azonban a III. katonai felmérés (1869–87) térképén már fel

tenni még a bögrecsárdákról, melyek szép számmal működtek Lacházán az 1956 utáni kádári konszolidációt követő évtizedben. Küzdöttek is a hatóságok a titokban üzemelő zúg kocsmák ellen több-kevesebb sikerrel. Így például igen emlékezetes volt Bak Antal termelőszövetkezeti bognár leleplezése is, melyről a Pest Megyei Hírlap 1966. évi március 26-i száma ekképpen írt: „Reggel pálinkaméréssel kezdődik, majd egész nap a bort mérik, s a napi forga-

lom megközelíti az fmsz italboltokét. Az fmsz szikvízüzeme úgy szállítja ide, ládaszámra a szódavizet, mint a többi kocsmába... A vendégek kártyáznak, nótáznak, a kapun belül és kívül annyi a kerékpár, hogy elkelve egy megőrző...”

A Dunaparton viszont nem kellett véka alá rejtetni Gózon Ferenc bögrecsárdáját, mivel ekkortájt még kevesek lakták a vidéket, ezért ritka volt itt az ellenőrzés. A kocsmáros praktikájára Váci Sándor (1934–2007) a Dunapart doyenje így emlékezett vissza:

„Amikor először találkoztunk, akkor kijött az öreg a házból és odajött hozzám a stéghez, s kérdezte: fiatalember, van kapás? Mondom, nincs. Erre azt mondja: hadd mutakozzam be, Ich melde gehorsam Zugführer Gózon Ferenc huszár (Jelentem alássan ...). Meghívnám én magát, jöjjön be és beszéljessünk, ha már úgy sincs kapás. És akkor bementünk hozzá a bögrecsárdába. Istentelen gatyanyúzó pálinkája volt. Ha az ember netán túllőntött, akkor a gatyája másnap kiégett tőle. Odajárt mindenki inni hozzá. Az ismeretleneknek mindig a kemény pálinkából adott, nekünk meg ilyenkor intett, hogy ne igyunk, csak amikor nyúl a csizmájához. Merthogy a csizmaszárában volt a jó pálinka, nekünk mindig abból adott.”

Dr. Babós Lajos helytörténeti kutató

Előfizetési felhívás

A Kunszentmártoni Gyűjtőklub kiadásában 2020 első félévében jelenik meg az újratelepítés 300. évfordulója tiszteletére az **Üdvözet Kunszentmártonból** című könyv, amely válogatott, régi és új kiadású képes levelezőlapokon mutatja be Kunszentmárton városát.

Tisztelettel várjuk a kötet iránt érdeklődő előfizetőket, akik 3000 forintos önköltséges áron juthatnak hozzá a mintegy 120 oldalas, hiánypótló helytörténeti kiadványhoz. A támogatók nevét a könyvben feltüntetjük.

A könyvre előfizetni átutalással
az OTP Bank

**Kunszentmártoni Fiókjánál vezetett,
11773456-02062002
számú számlán lehet.**

Kérjük a megjegyzés rovatban
a **Képeskönyv 300** jeligét feltüntetni.

Előfizetési határidő: 2020. május 15.

Dr. Szabó János helytörténeti kutató

Búcsú Faragó László Tanár Úrtól (1932–2020)

Jól tudjuk, az életünk véges, de valahogy mégis reménykedünk, hogy csak nagyon sokára jön el az a pillanat, amikor végleg itt kell hagynunk földi életünket, a családukat, a barátainkat és mindent, amit szerettünk. Nehéz örökség ez, és megváltoztathatatlan. Nem könnyű elszakítani földi gyökereinket és az égi világba költözni, de nagyon nehéz az itt maradotaknak is, mert fáj a szeretteink hiánya, s a távozásukkal keletkezett űr csak nagyon sokára, vagy sohasem heged be. Most is olyan kedves személytől veszünk örök búcsút, aki hosszú időn keresztül életünk része volt, aki sokoldalú, oktató-nevelő, érték- és hagyományörző munkásságával kitörölhetetlen nyomott hagyott a városunk életében.

Faragó László neve fogalom Jászberényben. Nem valószínű, hogy lenne olyan személy az oktatás és a közművelődés területén, aki e nevet ne ismerné.

Faragó László 1932. március 4-én született Jászberényben. Elemi iskoláit és a középiskolát is szülővárosában végezte. A Lehel Vezér Gimnázium diákjaként még tagja lehetett az 1928-ban alakult 861. sz. József nádor cserkészcsapatnak.

Az egyik legszebb, de talán legnehezebb hivatást, a tanítást választotta életpályájául. 1951-től az egri tanárképző főiskolán tanult, ahol tanári oklevelet szerzett. Mint matematika-fizika szakos tanár hosszú éveken keresztül pallérozta a nebulók elméjét Jászszentandrás, Portelken, majd pedig Jászberényben az egykori Fiú Iskolában és a Gyakorló Iskolában. Jászberényi tanítószkodása alatt bontakozott ki sokoldalú életpályája.

Az iskolai munka mellett mindig fontos volt számára a természet, amelynek szépségeit éveken át kutatta tanítványaival együtt. Elnyűhetetlen és sok kilométeres túrabakancsával az elmúlt évekig fáradhatatlanul rótt Magyarország tájait. Sokat tett a jászberényi születésű bükki polihisztor, Vásárhelyi István életműve és példája megismertetéséért. A Bánhorvátitól Egerig tartó 80 km-es emlékutat sok hagyományörző az ő vezetésével tette meg. Javaslatára a jászági gyerekek nagyvisnyói tábora is Vásárhelyi István nevét viseli. 1987-ben ő indította el Jászberény és Nagykáta határában a Hajta gyalogos és kerékpáros túrát, amelyet tanítványai, követői mind a mai napig megszerveznek.

Faragó László másik nagy szerelme a fényképezés. Már a természetben való barangolásai során elmaradhatatlan volt nyakából a fényképezőgép, melynek segítségével megörökíthette az élet megismerhetetlen pillanatait.

A fotózással még gimnazista korában ismerkedett meg, s ezermester hírében álló édesapja Agfagépével készítette az első felvételeket. S aztán tanári pályafutása során sem hagyta el hobbiját, sőt a gyerekeket is megbabonázta e szép foglalatossággal. Számos fotószakkört vezetett az általános iskolákban, a Tanítóképző Intézetben és később pedig az Úttörőházban, ahová sorsa 1980-tól irányította.

1961-ben Faragó László is belépett a Déryné Művelődési Központ Lehel Klubjában működő Lehel Film- és Fotóklubba, amelynek legfőbb mecénása a Hűtőgépgyár volt. 1980-ban lépett a Jászkun Fotóklub soraiba, amelynek évtizedeken keresztül tagja volt.

Faragó László. Fotó: Baráth Károly

1985-től szervezett önálló kiállításokat, melyek témájaként elsősorban a természet és az épített örökség alkotásai szerepeltek. Sok évtizedes tevékenysége során több felvétele jelent meg újságokban, könyvekben, képeslapokon, sőt önálló album kiadására is lehetősége nyílt.

Faragó László gyermekmozgalmi tevékenysége a városi úttörőház, majd a Gyermek Ház vezetésevel bontakozott ki. Amikor 1989-ben megalakult a Pro Patria országos gyermekszervezet, annak alapító tagja és elnökhelyettese lett. Faragó Lászlónak köszönhetően a Gyermek Házában létrejött a szabadságharc gyermekhőseit bemutató kiállítás, amely 1995-ben a Jász Múzeumba került át. De komoly szerepet játszott a Rákóczi szabadságharc és az 1848/49-es szabadságharc hagyományainak gyermekekkel való megismertetésében és továbbélésében is.

Faragó László kapcsolata a Jász Múzeummal több, mint félévszázados. Ennek ékes bizonyítéka számos városismertető füzet, tudományos és ismeretterjesztő könyv, honismereti és városvédő folyó-

irat, valamint kiállítás. A munkát 1964-ben még Tóth János múzeumigazgatóval kezdte, s azóta e kapcsolat felbonthatatlan volt. 1997-ben birtokba vette a múzeum árván hagyott fotólaborát, amely 2017-ig az ő birodalma volt.

A múzeummal való kapcsolata csak még szorosabbra fonódott, amikor 1987-ben megalakult a Városvédő és Szépítő Egyesület, és az épületében kezdte meg tevékenységét. Faragó László alapítástól kezdve tagja volt az egyesületnek, hosszú időn át a vezetőségének is, s az elmúlt 33 év alatt számos bizonyítékát adta lojalpatrióta elkötelezettségének, tenni akarásának. 2007-től 2017-ig a Berényi Kármentő városvédő lap szerkesztési munkálatait is végezte.

Kezdetől fogva tagja volt az 1994-ben megalakult Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány kuratóriumának, és fotós közreműködője az alapítvány könyvsorozatának és a Redemptio című honismereti lapjának.

Faragó László elkötelezett munkáját Jászberény Városa 1992-ben Pro Urbe díjjal, 2018-ban Jászberény Város Díszpolgára díjjal ismerte el, az Apponyi Albert Alapítvány pedig 2010-ben a Jászberény Város Kulturájáért Díjjal köszönte meg sok évtizedes elkötelezett és példaeztékű munkásságát.

És a Tanár Úr most elment. Mert Tanár Úr maradt ő egész életében. Tanár Úrnak szólítani valakit, a szó igazi, nemes értelmében az egyik legnagyobb tisztesség, ami embert érhet. S Faragó László munkásságával, emberségével, egész életével kiérdemelte ezt a tisztességet.

Kedves Tanár Úr! Drága Laci! Itt állok ravatalod előtt és keresem a búcsú szavait, hiszen több mint negyven éves barátság, munkakapcsolat köt össze bennünket. És most hogyan mondjam ki a nehéz szót, hogy a földi életben többé már nem találkozunk?

Te már bizonyára ott vagy, ahol nincs fájdalom, bánat és nincsenek testi nyavalyák. Lehet, hogy az elnyűhetetlen kerékpárral már ott kerekzel az égi túraútvonalon a barátaiddal együtt, vagy éppen fotózod az égi világ csodáit.

Kedves Tanár Úr! A Jász Múzeum, a Jász Múzeumért Alapítvány, a Városvédő és Szépítő Egyesület, valamint Jászberény Városa nevében búcsúzunk most tőled, legyen számodra könnyű az út.

Isten áldjon!

*Hortiné dr. Bathó Edit,
a Jász Múzeum igazgatója*

*(Elhangzott 2020. január 31-én
Jászberényben, a Fehértói temetőben.)*

Ladánynek a füstje, Szentgyörgynek a füttye

A Jászsós-szentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományörző Egyesület január 17-i foglalkozására a települést érzékenyen érintő témakörben hívott előadót. Szikszai Mihálytól, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár főlevéltárosától arra kértek választ, hogy vajon miért nincs Jászsós-szentgyörgyön vasút.

Szikszai Mihály archív fotókkal, rajzokkal, térképekkel, vázlatokkal, tervrajzokkal és okiratokkal alátámasztott tartalmas előadásában először a vasút történetét mutatta be. Megemlékezett arról, hogy a vasút Angliából indult hódító útjára az 1800-as évek elején a gőzmozdony és a vaspálya, mint két alapvető feltétel megalkotását követően. Gazdaságot és társadalmat formáló, meghatározó jelentőségét hazánkban Széchenyi István és haladó gondolkodású politikustársai nyomban felismerték. Az 1836-os pozsonyi országgyűlés megalkotta az első magyar vasúti törvényt, amely egyben a vasutak irányát is kijelölte.

Szikszai Mihály részletesen ismertette a térséget érintő útvonalterveket, amelyek megvalósulására több esetben jelentős lobbitevékenység is hatott. Amikor például napvilágot látott a Szolnok-Hatvan vasútvonal tekintetében az az elképzelés, mely szerint Szolnok helyett Cegléd felé tervezik a vasút irányát, Jászberényben óriási felháborodás tört ki és megmutatkozott a jász összefogás. A jászberényiek 120 tagú küldöttséget bízta meg 1870 januárjában a képviselőház meggyőzésével. Sipos Orbán több országgyűlési felszólalása, valamint a képviselők felkeresése eredményre vezetett, s végül a képviselőház 1870. február 3-án megszavazta a vasútvonal eredeti terv szerinti kiépítését. A siker hírére a jászberényiek fátylós menettel várták a város határában a képviselőjüket.

Ízelítőt kaphatott a hallgatóság abból a korabeli fényűző ünneplésből is,

amellyel egy-egy vasútvonal kiépítését köszöntötték:

„Az Újszász-Jászapáti vasút 1885. július 20-án nyílt meg. Újszászon volt a találkozás, ahová tömegesen tódult a nép a környékről. Délelőtt 10-kor megérkezett a budapesti vonat a zene hangjaira s éljen kiáltások között. Beniczky Ferenc belügyminiszteri államtitkárt Kohner Zsigmond, a vasútársaság elnöke fogadta. Villásreggeli után a közönség a fellobogózott vonatra ült 10:50-kor.” Szászberken, Jászládányon, Jászkisérén szónokok várták a szerelvényt, fehérbe öltözött lányok virágokat nyújtottak át az érkezőknek. Jászapáti a lányok csoportján túl 12 fő jász viseletes menyecske és a bandérium is ékesítette a forgatagot.

Az étlapról is érdemes megemlékezni: fehér és fekete leves, malacpörkölt, velős táska, vesepecsenye, marhaszelet, liba, kacska, borjú cotlette, saláta, torták, kávé, sajt, gyümölcsök jelentették a kínálatot, melynek elfogyasztása utána közönség egy része távozott, a másik része táncra perdült.

A vasút nem érte el Jászsós-szentgyörgyöt, ennek okát adó legendák keltek szárnyra. Sokáig tartotta magát az a vélekedés, mely szerint a jász vasutat eredetileg Jászsós-szentgyörgy mellett akarták elvezetni, de a szentgyörgyi gazdák nem engedték, hogy a földjeiken haladjon a töltés, mivel a vonat ijesztgeti a határban az állatokat, no meg bűdös is a füstje. A jászladányiak viszont örömmel hoztak áldozatot, ezért haladt a vonat Ladányon keresztül. Amikor a szerelvény megközelítette Jászsós-szentgyörgyöt, a mozdony mindig hosszasan füttyentett, amire visszavezethető a mondás:

„Ladánynek jutott a füstje, Szentgyörgynek pedig a füttye.”

A legendával szemben a dokumentumok tárgyilagosan vallanak arról, hogy Jászsós-szentgyörgy is megfogalmazta az elvárásait a vasúttal kapcsol-

atban. A település számára a Hatvan-Szolnok fővonalból Boldogházánál kiinduló vasútvonal lett volna ideális, mert ekkor közvetlenül kapcsolatba kerülhettek volna az egyik legjelentősebb észak-déli irányú vaspályával. A Boldogháza-Jászsós-szentgyörgy-Jászládány-Jászkisér-Jászapáti vonalvezetést támogatták, azonban a jászladányi származású főszolgabíró a ladányi érdekeket vette figyelembe, továbbá a szászberki Kohner-uradalom, valamint a pusztakürti-uradalom érdekeit is jobban szolgálta az, ha nem kanyarodik a vasút a falu alá.

1883-ban a községi képviselőtestület kimondta, hogy a Jászapáti-Újszász vasút megépítéséhez nem járul hozzá, mert az nem érintené a községet. Az anyagi hozzájárulásból nem vonta volna ki magát a település megfelelő érdekesség esetén, mivel azt is kimondták, hogy ha az állomást a ladányi kereszt-nél építenék meg, úgy harminc ezer forinttal, ha pedig közvetlenül a község alatt, úgy nyolcvan ezer forinttal járulnának hozzá a létesítményhez. Erre nem került sor, mivel minden bizonnyal nem ok nélkül maradt fenn a mondás arról, hogy a vasutak iránya néha a kártyaasztal mellett dőlt el. A vasúti társaságok mindegyikében részt vettek befolyásos arisztokraták és politikusok, akiknek érdekérvényesítő tevékenysége meghatározó volt.

Az előadás végén élénk vita bontakozott ki arról, hogy érte-e egyáltalán komoly veszteség a falut a vasút hiányából származóan, vagy megnyugtató és kielégítő ellensúlyt jelentett a közút kiépítettsége.

Abban a jelenlévők egyetértettek, hogy egy más fejlesztési irány lehetséges eredményét csak találgatni lehet, azonban az elmaradt lehetőség jelentősége helyesen csak az adott korra vetítve értékelhető.

Dr. Körei Nagy Katalin
hagyományörző

Kérjük az 1 %-ot

Kérjük adóbevallása elkészítésekor adójának 1 %-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára. A befolyt összeget Redemptio c. honismereti lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-1-16

Pusztai Gabriella: Az agyag művésze. Bozsik Kálmán kunszentmártoni fazekasmester

Kiadó: Kunszentmártoni Általános Művelődési Központ, Helytörténeti Múzeum – Kunszentmárton, 2015

A 2015-ös évben Kunszentmárton kulturális élete újra egy szép és értékes könyvvel lett gazdagabb. Bozsik Kálmánról, a híres kunszentmártoni fazekasmesterről, kerámiaművészről jelent meg egy impozáns, gazdag képanyagú mű, amelynek dr. Pusztai Gabriella, a Helytörténeti Múzeum vezetője a szerzője. A könyvhöz bevezetőt írt dr. Barna Gábor professzor, a jeles néprajztudós, a tőle már megszokott szakértelemmel, alaposággal és szeretettel.

Mert valóban egyik nagy értéke és büszkesége a nagykun városnak Bozsik Kálmán (1872-1959), aki a magyar kerámiaművészet egyik nagy alakja. Mestere a mezőtúri Badár Balázs volt, akivel szinte népmesébe illő módon ismerkedett meg. Az árva, mezítlásos kisfiú disznókat őrzött a tarlón. Unalmában a tocsogók nedves anyagából különböző tárgyakat, állatokat, madarakat kezdett gyúrni. Véletlenül arra járt egy konflison a fiatal Badár Balázs, aki felfigyelt a kisfiú dolgaira, kérte, hogy formázza meg őt is. Majd hamarosan újra visszatért, és magával vitte a kisfiút mezőtúri műhelyébe. Bozsik Kálmán előtt ezzel megnyílt a világ. Országos, majd világhírű fazekas, kerámikus lett. Kunszentmártonban élt és alkotott, ahol nagy tiszteletnek örvendett, egészen a Rákosi-rendszerig, amikor is a műhelyt államosították, Bozsik Kálmán pedig kuláklístará került. Ez a helyzet nagyban hozzájárult a mester lelki összeroppanásához, s elősegítette a halálát is.

Hosszú évtizedek után ez a szép könyv mintegy rehabilitálja Bozsik Kálmánt, akinek a művei 2015-ben a Milánói Világkiállításon is szerepeltek. De azt az úgynevezett Bozsik-reneszánszt segíti elő egy jeles mezőtúri esemény is, amelyre 2016. március 19-én került sor. Az egyedi, felbecsülhetetlen értékű Draskovits Kerámiagyűjtemény került a nagyközönség elé, amelyben Bozsik Kálmánnak, a jeles Badár-tanítványnak is sok szép munkája megtalálható. Méltán lehetünk büszkéek rá itt, szűkebb páttriánkban, Kunszentmártonban,

Mezőtúron és az egész Nagykunszágban is. Idézzünk röviden Barna Gábor bevezetőjéből: „A legnevesebb műfazezasok egyike volt a kunszentmártoni Bozsik Kálmán az 1890-es években és a 20. század első évtizedeiben, aki díszkerámiáival két évtized alatt meghódította nemcsak szülővárosának lakóit, hanem a tágabb magyar haza népét és a külföldet, de még a tengerentúlt, Amerikában is. Működésének hatására szülővárosa, Kunszentmárton építészete képe is nagymértékben megváltozott.”

Dr. Barna Gábor bevezetője után Pusztai Gabriella mives tanulmánya következik, magyar és angol nyelven, *Az agyag művésze. Bozsik Kálmán kunszentmártoni fazekasmester* címmel. Ismerteti a kort, amelyben Bozsik Kálmán elkezdte munkáját. Ez időben az alföldi városok – így Kunszentmárton is –, fejlődésnek indulnak, az erősödő parasztpolgárság anyagi és szellemi igénye elősegítette az iparosodást, valamint támogatta a kultúrát is. A fazekasok sem csupán használati eszközöket gyártanak már, hiszen ezzel ellátta a lakosságot a fejlődő gyáripár. A fazekasok egyre inkább a díszkerámiák készítésével foglalkoztak, amelyek a polgárság otthonait díszítik, s világhírt szereznek a különböző világvárosokban a magyar fazekasságnak, mint Badár Balázs, vagy tanítványa, Bozsik Kálmán, aki mint szegény árva gyerek jut el a nemzetközi hírnévig. Nevelőapja, Kegyes Balázs fazekas mellett szereti meg gyermekként a szakmát, majd Badár Balázs tanítványa lesz. Rövid ungvári és mezőtúri tartózkodás után,

mint végzett fazekasmester, Kunszentmártonban telepszik le, alapít családot és művészete is itt teljeseedik ki. A tanulmány Bozsik Kálmán élete mellett foglalkozik művészi fejlődésével, különböző alkotó korszakaival, s azokkal a hatásokkal, amelyek táplálták művészetét. Így például a századfordulón a szecesszió vagy a historizálás. De merít a keleti kultúrából, valamint a magyar népművészetből. Így alakít ki egy egyedi „magyar stílust”.

A kitűnő tanulmány kétnyelvű szövege mellett sok értékes fénykép teszi gazdagabbá a könyvet, Bozsik Kálmán életéről, valamint műveiről. A kötet felét kitevő 54 színes tábla pedig bő válogatást nyújt a nagy kunszentmártoni fazekasművész legjobb, legszebb, legjellegzetesebb alkotásaiból. Az értékes könyvből valóban megismerhetjük Bozsik Kálmán életét és művészetét, amelyre büszkéek lehetünk Kunszentmártonban, Mesterszálláson és az egész Nagykunszágban. Bozsik Kálmán művészetének méltó folytatója ma Kunszentmártonban Mucsi Ferenc fazekasmester, aki Bozsik formáit és motívumkincsét felhasználja, megőrzi és megújítja. A Csengedi Népművészeti Egyesület vezetője, Ország László pedig csodálatos hímezéseiben élteti tovább Bozsik Kálmán hagyatékát. Amelynek megismertetésében, népszerűsítésében nagyon sokat tett ez a szép kiadvány is.

A kötet elkészítésében sok jeles szakember vett részt. A szerkesztésben Pusztai Gabriella és Hegedűs Krisztián, a Helytörténeti Múzeum munkatársai. Lektorálták dr. Barna Gábor és dr. Pusztai Zsolt néprajzkutató, a Türi Fazekas Múzeum vezetője, aki a kerámiákat szakmai technológiai szempontból beazonosította. Az angol fordítást Kiss Boglárka végezte, a fotókat Hegedűs Krisztián, Bíró Péter és Pusztai Zsolt készítették. A színes kerámiafotókat Juricáné Fekete Judit készítette. A kötet technikai szerkesztője Sztanicsán István Máté. Az archív fotók a kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum, a Türi Fazekas Múzeum gyűjteménye, valamint Busi Józsefné Habranyi Mártha tulajdona. A kötet szerkesztését a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatta.

Kovács János helytörténeti kutató

VISSZATEKINTŐ – Szomszédoló

Az adventi gondolatokkal telve, 2019 decemberében a népfőiskolánk több meghívásnak is eleget tett. Szomszédoknál jártunk, meghitt programokon vettünk részt. Öröm volt ez nekünk, mint minden együttlét a szereteteinkkel. S természetesen a további népfőiskolai tervek, együttműködések is előkészítésre kerültek.

„S főként azt adjuk egymásnak, szereteteinknek, amiből a legkevesebb van, és a legdrágább számunkra: időt, élményeket, közös emlékeket, figyelmet. Legyen hát ez a néhány hét csönddel, meghallgatással, figyelemmel és örömmel teli.” (Adventi gondolatok)

Szomszédolás

December elsején a Galgamenti Népfőiskola adventi ajándékkészítő programján vettünk részt – felelevenítve a régóta tervezett együttműködési lehetőségeket. Igazi boszorkányműhelyben jártunk, ahol a kézműves szappankészítés praktikumával ismerkedtünk.

2019. december 15-én az Egressy Gábor Művelődési Házban, Atkárán az Ars Antiqua Kamarazenekar és a Dalvarázs Show kórus közös adventi hangversenyét csodáltuk meg.

Egy régi meghívásnak tettünk eleget s persze már a szívünk is vágyott a szépre, amikor december 18-án, Hatvanban a Grassalkovich Művelődési Házban, az ArtCafe Hatvan színpadán a Diótörő zenés mesejáték, mint rendhagyó program került bemutatásra. Hoffmann híres meseje és Csajkovszkij csodálatos zenéje külön – külön is hatalmas siker, viszont, ha a kettő találkozik egymással, garantált az eufória. Az ArtCafe Hatvan programja igazi karácsonyi kikapcsolódást nyújtott minden korosztály számára – bennünket elvarázsolt.

December 21-én Turai évszáró gálaműsorra és karácsonyköszöntőre a Bartók Béla Művelődési Ház és Könyvtár nagyszalagteremben „szorongtunk”, bizony telis-tele volt a ház aprókkal, nagyokkal s fergeteges műsort adtak.

December 29-én a gödöllői Évbúcsúztató Musical Gála minden percét élveztük. Az est sztárfellépői Janza Kata, Gubik Petra vagy Kocsis Dénes, Egyházi Géza, kíséző zenekar a Sturcz Szmoll bend.

Három fajta szomszéd típus van. Az első csoportba az tartozik, akiről tudjuk, hogy van, de olyan mintha nem lenne. Elmegyünk egymás mellett, anélkül, hogy rátekintenénk. A második típus az, akit

már észreveszünk, jegyzünk és köszöntünk. Jó reggelt, jó napot vagy jó estét, de azután tovább megyünk. A harmadik típus pedig az, akit nemcsak köszöntünk, de leállunk vele szemben, beszélgetünk, akivel megosztjuk gongyjainkat, bajainkat és örömeinket, akivel barátságot kötünk. Jó szomszédokra leltünk.

Tervek – együttműködések

A szomszédolás eredményeként a népfőiskolai tervekben, programokban alakulnak a további együttműködések. Az éves tervben megjelennek az Értékkör Műhelyrészeként–Fenntartathatósági programok, Hagyomány és kreativitás, Hetediziglen programok, Ízek-Élmények-Értékek, öko- és interaktív programok, igény (és lehetőség szerint) esetén szenior digit program, Helyi Piac – Helyi Termék, szakmai tanulmányutak, pályázati felhívások -Élettér-Kép 2020, és a Régimódi történet c. kiállítások (helyben, vidéken – Szolnok, Kunhegyes, Eger, Túrkeve, Jászberény, Nagyvárád, Bors) és hozzánk még a múzeum is házhoz jön. Ez utóbbi esemény keretében már januárban *Csipkébe írt üzenet* címen ismerkedünk meg a Hunnia Csipke történetével, egy egyedülállóan gazdag családi örökséggel. A családi vállalkozás elkötelezett a múlt értékeinek őrzése, átadása mellett, így betekintést kaphatunk egy komplex családi vállalkozás szolgáltatásaiba is. Februárban pedig a *kézműves szappankészítéssel* ismerkedünk meg, a nagyanyaink konyhájában sokféle praktikumot tanulhatunk, de itt és most egy mában élő háziasszony, anya, kutató, oktató (nő!) osztja meg velünk tudását. Az Értékkör Műhely keretében havonta tervezzük programjainkat, minden hónap (többségében) harmadik hetében, a hét közepén. Kísérjük figyelemmel a híreinket a közösségi média oldalán, honlapunkon. Bizonyára a kedves olvasó is talál a számára érdekes programot, tartson velünk, havi rendszerességgel az év során. Várjuk Önöket.

Itthon vagyunk otthon

Az elmúlt év programkínálatának köszönhetően a népfőiskolánkhoz több alkalommal ellátogattak régi ismerősök, „népfőiskolások”, együttműködő partnerek. Így többször nyílt lehetőségünk, hogy várostörténeti sétát szervezzünk, tárlatvezetést tartson. Sor került a városközpontban lévő szakrális értékek (templom, Szentháromság, Szentcsalád oszlopok, képek), épített kulturális örökségek (szobrok, kutak, emléktáblák), a felújított plébánia, közösségi ház, régi parókia, a bennük elhelyezett kiállítások bemutatására, illetve a városháza és a tűzzománc kép megtekintésére. A Rimóczi kastély

Smart School felszereltsége s az ott zajló programok bemutatása sem hagyta hidegen a látogatóikat. A „tárlatvezetők” Dr. Farkas Kristóf Vince és Kovács Béláné Pető Magdolna voltak. Vendégeink minden alkalommal elismeréssel szóltak a városközpont szépségéről, kiépítettségéről, kulturális és épített örökségeinkről. Jó érzés itthon otthon lenni.

Kovács Béláné Pető Magdolna,
a Bedekovich Lőrinc
Népfőiskolai Társaság elnöke

Betlehemi jászolkiállítás Lajosmizsén

Az egész világon elterjedt keresztény szokás, hogy karácsonykor bibliai eseményeket megörökítő, Jézus születésének misztériumát felidéző betlehemet állítanak. Rómából indult el ez a szép hagyomány. Az első élő betlehem felállítása Greccióban 1223-ból Assisi Szent Ferenc nevéhez fűződik. Azóta számos országban, köztük Magyarországon is sokan csatlakoztak és követik, ezt az Isten dicsőségére megálmodott szép kezdeményezést. Lajosmizsén az Őszikék Nyugdíjas Klub egykori elnöke szervezésével Prágai Angéla indította el, és immár XIX. alkalommal gyönyörködhetünk a sok-sok ügyes kezű alkotó munkájában. Angéla néni 2010-től Terenyi Istvánnak adta át ennek a szép hagyománynak a szervezését, továbbvitelét.

A rendezéshez minden évben sok segítséget kapunk a Városi Könyvtár dolgozóitól. 2017-ben a betlehemi jászolkiállítás bekerült a Lajosmizsei Értéktárba. Nagyon fontos, hogy generációkon keresztül meg tudjuk őrizni ezt a közösség-erősítő és lélekemelő programot. Minden évben új kiállításokat is köszönhetünk.

Nagy megtiszteltetés számunkra, hogy a jászfényszaru alkotók munkáját is megcsodálhattuk ezen a szép eseményen. Mélyítve ezzel a Jászsággal való lelki és kulturális összetartozásunkat. Szébbnél szébb, a karácsonyi ünnepekörhöz, Jézus születéséhez kapcsolódó alkotások kimeríthetetlen ötlettára tárult elénk. Különböző korosztály különböző, főként természetes anyagokból, sokféle technikával és ábrázolásmóddal jelenítették meg az ünnephez kapcsolódó sok-sok eseményt. Köszönjük Jászfényszaru ügyes kezű alkotóinak, hogy együtt élhettük át a karácsonyi várakozásnak ezt a meghitt időszakát.

Terenyi Istvánné,
a Jászolkiállítás szervezője

KÉPES RIPOORT

a jászolkiállításról Suba Bea fotóival

A nagykun kapitány jelenti

Nagykun kapitánnyá választásom óta (2018. szeptember 29.) sok kulturális és hagyományörző rendezvényen vettem részt. Az alábbi események kezdeményezője, aktív szereplője voltam, melyekről röviden, a teljesség igény nélkül szeretnék beszámolni.

A Karcagi Szakképzési Centrum kunhegyesi középiskolája által 5. alkalommal szervezett redemptios vetélkedőjének 2019. április 30-án megrendezett döntőjének zsűrijében vettem részt Víg Márta helytörténész meghívására, és az első helyezett jutalma-

Május 6-án a Jászkun Hármaskörlet egykori székvárosában, Jászberényben rendezték meg a Jászkun Redemptio központi rendezvényét, amelyen feleségemmel együtt részt vettünk, és koszorút helyeztünk el a Jász-emlékművön.

Május 11-én feleségemmel ugyancsak Jászberényben voltunk a XXX. Jász bálon.

Bácsfeketehegyen 2019. május 31-én megnyitottam a *Kunok hazája* c. film kapcsán rendezett kiállítást Karácsony Sándor operatőr-filmrendező fotóiból.

Jászkisén 2019. június 7-9. között megrendezett XXV. Jász Világtalálkózón részt vettem, melynek egyik jeles eseménye Nemes József jászkapitány beiktatása volt.

2019. június 21-én Szankon részt vettem a Kiskun Emlékhely avatásán és Varga Ferenc kiskunkapitány beiktatásán.

A Hármaskörlet 2019. július 6-án, Kiskunfélegyházán megrendezett XV. kézi aratóversenyén vettem részt a kunhegyesi csapatokkal.

Györfi Sándor jászkun főkapitány beiktatási ünnepségén Karcagon

Fotó: Nagy István

Karácsony Sándor operatőr-filmrendező beiktatásom után a *Kunok hazája* c. nagysikerű filmje számára a kunhegyesi Kunkapitányházban fotókat készítettem rólam. Részt vettem a film első nagykunsági vetítésén, Karcagon 2018. október 19-én.

2018. november 21-én Jászberényben voltam részese a jászkun települések számára fontos honismereti folyóirat, a Redemptio 25 éves megjelenése jubileumi ünnepségének.

2018. november 16-án került sor a *Kunok hazája* c. film kunhegyesi vetítésére, melynek megszervezésében részt vállaltam.

Jászapátiban került sor a Jászkun Kapitányok Tanácsa soron következő ülésének, amelyen részt vettem kedves feleségemmel együtt.

A Nagykunok bálját 2019. március 3-án rendezték meg Kisújszálláson, melynek én is résztvevője voltam.

Kunhegyesen a Hagyományörző bálon 2019. január 26-án vettem részt, ahová emeritus kapitánytársaimat is meghívtam.

A Nagykun kapitányok Tanácsát Kunhegyesre hívtam össze 2019. június 17-én.

A redemptios ünnepségén Jászberényben

Fotó: Gémesi Balázs

zását szponzoráltam. Mezőtúr városa a redemptios megemlékezések alkalmából ünnepi emlékezésre kért fel 2019. április 26-án. Kezdeményezésemre redemptios emléktáblát avattunk 2019. május 3-án a kunhegyesi városi könyvtár falán, melynek teljes költségét vállaltam, és az avatóbeszédet mondtam. Karcagon 2019. május 5-én részt vettem Györfi Sándor jászkun főkapitány ünnepélyes beiktatásán.

A szervező Ván Jenő emeritus kiskunkapitány és Rádi András volt. A helyi művelődési központ által szervezett *Viseletek* kiállítást szállítással támogattam, a szerbiai Zentáról hoztam el az anyagot.

Augusztus 19-én részt vettem a Kunhegyes város által szervezett rendezvényen, ahol az általam, a Nagykun kapitányok Tanácsa felé felterjesztett, a Nagykun településekhez továbbított

és elfogadott kunhegyesi helytörténésünk, Vig Márta megkapta a Nagykunságért-díjat.

2019. szeptember 6-án részt vettem Kunmadarason a Nagykunkapitányi-ház és a Kossuth-ház felújítása alkal-

Karácsony Sándor

A kunok hazája c. fotókiállításának megnyitása

Fotó: Pál Imréné

Nagy András nagykunkapitány

a jászok világtalálkozóján, Jászkisér

Fotó: Bugyi Gábor

Czupp Pál Kun vitéz szobrának avatásán

Fotó: Pál Imréné

mából szervezett ünnepségen. Kezdeményezője voltam a *Kun vitéz szobra* (Czupp Pál alkotása) felállításának, az alkotáshoz faanyagot biztosítottam és a szeptember 27-i köztéri kihelyezésében is jelentős részt vállaltam.

Ugyanezen a napon nyitottam meg a *Kunok hazája c. fotókiállítás* a helyi művelődési központban.

Szolnokon 2019. szeptember 20-án képviseltem a nagykunokat a Jász-Nagykun-Szolnok Megye napján.

Túrkeven 2019. szeptember 21-én a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület által szervezett *Hagyományörző közösségek a vidéki társadalomban* című szakmai konferencián vettem részt.

Jászberényben részt vettem a Jász Múzeum 145. éves fennállásának fel-emelő jubileumi ünnepségén.

Október 22-én részt vettem és megkoszorúztam a kiskunsági Szankon a Zank vezér emlékére készített emléktáblát.

2019. november 4-én résztvevője voltam az 56-os szabadságharc emlékére rendezett kunhegyesi megemlékezésnek és gyertyagyújtásnak.

2019. november 29-én részt vettem Kunhegyesen a Folton folt c. kézműves kiállításon.

A Jászkun Kapitányok Tanácsa 2019. november 30-án Szankon rendezte meg hagyományos őszi tanácskozását, ahol tájékoztatást adtam a 2020-ra tervezett nagykun programokról.

2019. december 6. Kunmadarason részt vettem dr. Bartha Júlia előadásán a Helytörténeti kör tagjaival.

2019. december 14-én a Karácsonyi csillagok amatőr alkotók munkájának zsűrizésében vettem részt és egy alkotót nívódíjjal jutalmaztam.

2019. december 17-én a Kunhegyes Város Önkormányzatának ülésén felszólaltam és támogatást kértem a 2020. március 21-én településünkön tartandó jászkun kapitányi tanácskozás megrendezéséhez.

2019. december 18-án S. Kovács Ilo-
na *Kunkapuk c.* kötetének bemutatásán vettem részt a kunhegyesi művelődési központban.

Városi ünnepségeinken részt vettem és minden alkalommal koszorút helyeztem el emlékműveinken.

Aktív tagja vagyok a kunhegyesi Helytörténeti körnek és mindenben segítem munkájukat.

Nagy András
nagykunkapitány

Népfőiskolai hírek

BEDEKOVICH A TISZApART-on

Szolnokon a Magyar Kultúra Napján került bemutatásra a Bedekovich geodéta munkássága. Kiállítás helyszíne a TISZApART Mozi Kávézó, Szolnok, Templom út 4., a megnyitó időpontja: 2020. január 22-én, 16.00 óra. A kiállítás február végéig volt megtekinthető az intézmény nyitvatartási idejében.

A jászfényszarusi Népfőiskolai Társaság névadója **idősebb komori Bedekovich Lőrinc**, akit a Jászkun Kerület 1779. június 2-án 240 éve választott meg a Jászság, a Nagykunság és a Kiskunság közös földmérőjévé. Mérnöki tevékenységét 40 éven át nyugdíjazásáig, 1819. novemberéig folytatta. Az elmúlt évi 200. kerek évforduló kiváló alkalmat adott arra, hogy a negyven év szakmai hagyatékát összerendezve, az őszi szakmai konferenciát követően 2019. novemberében Jászfényszaru egy kiállítás keretében is megemlékeztek a geometriáról és munkásságáról.

Megtiszteltetés, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár Jász Nagykun Szolnok Megyei Levéltára munkatársaival történő együttműködésnek köszönhetően a Magyar Kultúra Napján Szolnokon került bemutatásra Delineata per Laurentium Bedekovich – Válogatás id. Bedekovich Lőrinc kéziratok térképeiből című kiállítási anyag.

A kiállítási anyag 13 db A3-as méretű képből áll, amely önállóan jól reprezentálja a geodéta munkásságát s egyben a levéltár feltáró tevékenységét. A kutató munka ezzel nem ért véget, hiszen a levéltárak mélyén is rejtőzhetnek még értékes dokumentumok. A népfőiskola több helyszínen is tervezi bemutatni ezt az anyagot – önállóan, vagy a kéziratok térképek másolataival kiegészítve.

ÉLETTÉR-KÉP 2020

Gyermekrajz és fotópályázat

A Bedekovich Emlékévhez kötődően a Népfőiskolai Társaság gyermekrajz és fotópályázatot hirdet.

Témája: Az óvodás gyermekeknek, általános és középiskolás fiataloknak szóló pályázat témaválasztása szabad, de mindenféleképpen kapcsolatban kell lennie a saját épített kulturális örökségünkkel, környezetünkkel, különös tekintettel már a Bedekovich térképeken is látható építményekre, mint pl. hidak, utak, kőképek, templomok, házak, utcák, malmok stb.

1. Pályázat kiírója: Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság (5126 Jászfényszaru Szent István út 1.)
2. Pályázat célja, témaköre: A szűkebb környezetünk, lakóhelyünk és a Jászság meglévő épített értékeinek felkutatása, bemutatása, hogy népszerűsítse és elősegítse kulturális örökség, elsősorban az épített örökség megőrzését, megóvását, Felhívja a figyelmet annak társadalmi gazdasági jelentőségére – a múltból ránk maradt

emlékekkel dolgozunk van, értéket képviselnek, egyben felelősséget is adnak.

3. A Pályázaton résztvevő személyek: Óvodás gyermekek, általános és középiskolás korú fiatalok a Jászság nevelési-oktatási intézményeiből.

A pályázaton való részvétel ingyenes, nevezési díj, regisztrációs díj nincs! **Az alkotásokat, a digitális fotókat 2020. február 24-től 2020. március 10. éjjelig várjuk** az info@bedekovich.hu e-mail címre, illetve a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság postai címére – 5126 Jászfényszaru Szabadság út 20. **Eredményhirdetésre és kiállításra 2020. április 2-án kerül sor.**

Részletes pályázati kiírás a népfőiskola honlapján olvasható: www.bedekovich.hu

Kovács Béla projekt menedzser

Régimódi történet

FELHÍVÁS CSALÁDTÖRTÉNETI ANYAGOK GYŰJTÉSÉRE

Várjuk azokat a Jászfényszaruhoz kötődő régi fényképeket s mellé annak történetét, amely egy-egy eseményt megörökítve a családról, a közösségről szól, hogy egy kiállítás keretében bemutassuk. Célunk a településtörténeti gyűjtemény gazdagítása egy családtörténeti kiállítással.

Kérjük azokat, akik birtokában vannak régi családi, egyháztörténeti, közösségi fotóknak s fontos számukra az értékek megőrzése, a múlt dokumentálása, hogy keressenek bennünket, juttassák el a képet és annak történetét a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társasághoz. Helytörténeti szempontból a kép, minél régebbi annál értékesebb. Az adatközlőket arra kérjük, hogy ha tudják, közöljék a fotó elkészítésének évét, azt, hogy hol, mit, illetve kiket ábrázol s a képhez kötődő leírást, történetet.

A fotókról másolatot készítünk (azonnal visszaadjuk az adatközlőnek) vagy digitálisan várjuk. A kísérő szöveget elsősorban digitálisan kérjük, de szükség esetén elkészítjük „word dokumentumban”. A beérkezett anyagokat digitalizáljuk, a nagyított fotók és történetük kiállításra kerülnek. **A családtörténeti kiállítás megnyitóját 2020. május 15-ére tervezzük.**

Szükséges információk: Az ismertető szöveg terjedelme: 500 – maximum 2000 karakter (egy gépelt oldal). Az adatközlőket kérjük a telefonszámát, e-mail elérhetőséget – csak belső használatra, kizárólag a kiállításához szükséges egyeztetések miatt.

Benyújtási határidő: 2020. április 2. Beküldési postacím: 5126 Jászfényszaru Szabadság út 20, vagy személyesen telefonos egyeztetést követően (0036 30 579 0164), illetve e-mailen: info@bedekovich.hu

A segítő közreműködést és a bizalmat előre is köszönjük!

**Kovács Béláné Pető Magdolna
Bedekovich Lőrinc
Népfőiskolai Társaság elnöke**

Lapunk szerzői

Dr. Babós Lajos helytörténeti kutató,
Budapest

Dr. Bathó Edit etnográfus,

a Jász Múzeum igazgatója, Jászberény
Csörgő Terézia, a Lehel Vezér Gimnázium nyugalmazott kémia-biológia szakos tanára, Jászberény

Fodor István Ferenc helytörténeti kutató,
Jászkáköhalm

Józsa László helytörténeti kutató,
Kunszentmárton

Kovács Béla projekt menedzser,
Jászfényszaru

Kovács Béláné Pethő Magdolna,
a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság elnöke, Jászfényszaru

Kovács János, helytörténeti kutató,
Mesterszállás

Dr. Körei Nagy Katalin hagyományörző,
Jászberény

Magyar Ari, Budapest

Metykó Béla helytörténeti kutató,
Jászberény

Nagy András nagykunkapitány, Kunhegyes

Dr. Szabó János helytörténeti kutató,
Kunszentmárton

Székely Gábor magángyűjtő,
helytörténeti kutató, Kunszentmiklós

Terenyi Istvánné hagyományörző,
Lajosmizse

Fr. Varga Kamill ferences szerzetes,
Szombathely

LAPZÁRTA

Rendszeres és alkalmi szerzőink figyelmébe ajánljuk, hogy a következő lapszámunk 2020. április végén jelenik meg. A kéziratokat és a fotókat elsősorban e-mailen legkésőbb 2020. március 31-ig kérjük eljuttatni a szerkesztőségbe.

Lapunk a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége és a személyi jövedelemadó 1%-nak támogatásával jelenik meg.

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány
Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett,
Kókai Magdolna

Előkészítési munkák:

Bugyi Gábor, Papné Varga Bernadett

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel./fax: 57/502-610

E-mail: jaszmuzeum@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: ARTANDER Kft.

Tel.: 57/500-960 • www.artander.hu